

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Porovnání zvukové a lexikální roviny projevu dvou vybraných fotbalových komentátorů

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 6107R023 – Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
7504R269 – Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **David Polák**
Vedoucí práce: PhDr. Alex Röhrich, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **David Polák**
Osobní číslo: **P15000266**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání**
Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Porovnání zvukové a lexikální roviny projevu dvou vybraných**
fotbalových komentátorů
Zadávací katedra: **Katedra českého jazyka a literatury**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Student se bude v průběhu příprav a vypracovávání řídit metodickými a organizačními pokyny vedoucího práce.
2. Práce se v teoretické části zaměří na deskripci stratifikace českého národního jazyka, publicistického stylu s důrazem na sportovní žurnalistiku, tedy i sportovní komentování, dále pak na ortoepickou normu.
V praktické části bude student analyzovat a porovnávat výkony fotbalových komentátorů ve vybraných zápasech. Zaměří se zejména na lexikální a zvukovou podobu jazyka.
3. Základní metodou práce bude analýza a komparace odborné literatury k danému tématu. Dále komparace výkonů fotbalových komentátorů tzn. Porovnání současného s jeho předchůdcem.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- ČECHOVÁ, Marie. Stylistika současné češtiny. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8.
- HÁJKOVÁ, Eva. Zvuková stránka češtiny: úvod do fonetiky a fonologie. Vyd. 2. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-294-4.
- NEBESKÁ, Iva. Jazyk, norma, spisovnost. 2. dopl. vyd. V Praze: Karolinum, 2003. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 80-246-0688-7.
- HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina a Vítězslava. ŠRÁMKOVÁ. Mluvený projev a přednes. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství).
- CVRČEK, Václav. Mluvnice současné češtiny. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5.
- MÜLLEROVÁ, Olga. Mluvený text a jeho syntaktická výstavba. Praha: Academia, 1994. Studie a práce lingvistické. ISBN 80-200-0489-0.
- HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. Česká výslovnostní norma. Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-85827-93-X.
- HRBÁČEK, Josef. Úvod do studia českého jazyka [online]. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984
- MLČOCH, Miloš. Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky: studijní opora. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0397-8.
- JÍLEK, Viktor. Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1246-2.

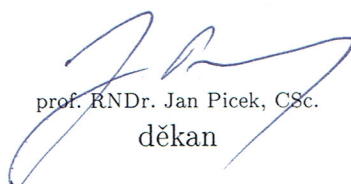
Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alex Röhrich, Ph.D.

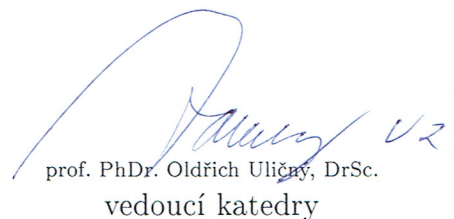
Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2019**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

prof. PhDr. Oldřich Uličný, DrSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2018

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

14. 4. 2019

David Polák

Poděkování

Moc děkuji vedoucímu své bakalářské práce, PhDr. Alexi Röhrichovi, Ph.D., za cenné rady a velkou trpělivost při řešení komplikací vzniklých při psaní této práce.

Poté bych chtěl moc poděkovat své rodině za podporu, a to nejen po dobu studií na vysoké škole.

Porovnání zvukové a lexikální roviny projevu vybraných fotbalových komentátorů

Anotace

Hlavním cílem práce je analýza projevů vybraných fotbalových komentátorů a jejich následná komparace. Předmětem analýzy je fonetická a lexikální stránka jazyka. Práce dále obsahuje medailony vybraných fotbalových komentátorů. Teoretická část představí funkční styly. Větší pozornost bude věnována publicistickému stylu s důrazem na sportovní žurnalistiku a její specifika.

Klíčová slova

Styl, publicistický styl, sportovní žurnalistika, ortoepie, lexikální rovina

The comparison of the phonetic and lexical style of the utterance of two selected sport commentators

Annotation

Main aim of this work is analysis of speeches of football commentators and subsequent comparison. Matter of analysis is phonetic and lexical part of Czech language. This work also contains brief presentation of the two football commentators. Theoretical part describes functional styles of Czech language with more focus on publicistic style with accent on sport journalism and its specifics.

Key words

Style, Journalistic style, sport journalism, orthoepy, lexical part

Obsah

Úvod.....	11
1 Styl.....	12
1.1 K teorii funkčních stylů.....	13
1.2 Klasifikace funkčních stylů.....	14
2 Vymezení jednotlivých funkčních stylů	16
2.1 Vymezení odborného funkčního stylu	16
2.1.1 Slohové útvary odborného stylu	17
2.2 Vymezení administrativního funkčního stylu	17
2.2.1 Slohové útvary administrativního stylu	18
2.3 Vymezení uměleckého stylu	19
2.3.1 Slohové útvary uměleckého stylu	20
2.4 Vymezení prostěsdělovacího funkčního stylu	21
2.4.1 Slohové útvary prostěsdělovacího stylu	22
3 Vymezení publicistického stylu.....	23
3.1 Zpravodajský styl	24
3.2 Publicistický styl analytický	24
3.3 Publicistický styl beletristický	25
3.4 Jazykové prostředky publicistického stylu.....	26
3.4.1 Obrazná vyjádření.....	26
3.4.2 Módní výrazy a výrazy odrážející dobu vzniku.....	27
3.4.3 Frazémy a jejich modifikace.....	27
3.4.4 Výrazy zobecňující sdělení.....	28
3.4.5 Specifický shodný atribut	28
3.4.6 Parenthese specificky publicistické, uplatnění citátů	29
3.4.7 Specifické užití jiných jazykových prostředků.....	29

3.4.8	Využití jazykových prostředků z jiných útvarů národního jazyka	30
3.4.9	Metajazykový charakter vyjadřování.....	30
3.5	Sportovní žurnalistika a její specifčnost	31
3.5.1	Výběr jazykových prostředků	31
3.5.2	Snaha o beletrizaci, emotivitu a hodnocení	34
4	Analyzovaní komentátoři.....	35
4.1	Štěpán Škorpil	35
4.2	Jiří Štěpán.....	35
5	Analýza projevu fotbalového komentátora Štěpána Škorpila z roku 1982	36
5.1	Analýza zvukové roviny projevu Štěpána Škorpila	36
5.1.1	Krácení vokálů.....	36
5.1.2	Prodlužování vokálů	36
5.1.3	Vkládání vokálů.....	36
5.1.4	Nedbalá ortoepie slov	37
5.1.5	Nevhodné mezery v projevu	37
5.1.6	Artikulační spodoba.....	37
5.1.7	Shrnutí zvukové roviny projevu Štěpána Škorpila	38
5.2	Analýza lexikální roviny komentáře Štěpána Škorpila.....	38
5.2.1	Fotbalová terminologie	38
5.2.2	Cizí slova	38
5.2.3	Fotbalové fráze	39
5.2.4	Přirovnání.....	39
5.2.5	Metafory.....	40
5.2.6	Metonymie ze zápasu.....	41
5.2.7	Opisná pojmenování	42
5.2.8	Shrnutí lexikální roviny projevu Štěpána Škorpila.....	42
5.3	Ostatní jazykové roviny - Syntax	43

5.3.1	Otázky	43
6	Analýza projevu fotbalového komentátora Jiřího Štěpána z roku 2018.....	44
6.1	Analýza zvukové roviny projevu Jiřího Štěpána	44
6.1.1	Krácení vokálů.....	44
6.1.2	Prodlužování samohlásek	44
6.1.3	Vkládání samohlásek	45
6.1.4	Vynechávání souhlásek.....	45
6.1.5	Nedbalá ortoepie slov	45
6.1.6	Nesprávná ortoepie slov nějak a nějaký	46
6.1.7	Nesprávné mezery v projevu	46
6.1.8	Použití hezitačních zvuků	46
6.1.9	Sylabická segmentace	46
6.1.10	Artikulační spodoba.....	47
6.1.11	Shrnutí zvukové roviny projevu Jiřího Štěpána.....	47
6.2	Analýza lexikální roviny	47
6.2.1	Fotbalová terminologie	47
6.2.2	Cizí slova	48
6.2.3	Fotbalové fráze	48
6.2.4	Opisná pojmenování	49
6.2.5	Užití specifických jazykových prostředků – řečnické otázky, expresivní a hodnotící výrazy	50
6.2.6	Faktografické nepřesnosti	51
6.2.7	Štěpánova srovnání	51
6.2.8	Štěpánovy aktualizace.....	52
6.2.9	Shrnutí lexikální roviny	54
6.3	Ostatní jazykové roviny - Syntax	54
6.3.1	Otázky	54

7	Porovnání komentátorů.....	56
7.1	Porovnání komentátorů ve zvukové rovině.....	56
7.2	Porovnání komentátorů v lexikální rovině.....	57
8	Závěr	60
9	Seznam použitých zdrojů.....	61

Úvod

Hlavním cílem této bakalářské práce je analýza jazykových projevů dvou fotbalových komentátorů a jejich vzájemné porovnání. Jednotlivé komentáře od sebe dělí 36 let.

Důvodem zvolení tohoto tématu je fakt, že fotbal patří mezi mé celoživotní potěšení. Chci však zjistit, zda je úroveň projevů vybraných komentátorů bezchybná či jestli se zde objeví odchylky. Dále mne zajímá, jak se komentátorský jazyk proměnil v průběhu 36 let. V projevech budu analyzovat fonetickou a lexikální rovinou jazyka.

Vybrané zápasy jsou součástí MS. První je finálový zápas z roku 1982 mezi Itálií a SRN. Tento zápas komentovali Karol Polák a Štěpán Škorpil. Zaměřím se na projev Štěpána Škorpila, jelikož se jedná o českého komentátora. Další dva zápasy jsou z roku 2018, konkrétně z MS v Rusku. Zápasy mezi Belgií s Japonskem a Mexikem a Švédskem. Zápasy komentoval Jiří Štěpán. Důvodem tohoto výběru je jistá „neznámost“, mladost tohoto komentátora. Každý, alespoň malý fanoušek fotbalu, má současné komentování spojeno s Jaromírem Bosákem. Chci zjistit, jestli má Česká televize ještě další kvalitní komentátory.

Dalším cílem této práce je představit jednotlivé funkční styly a následně hlouběji analyzovat publicistický funkční styl a posléze sportovní žurnalistiku. V práci se vyskytnou medailony Štěpána Škorpila a Jiřího Štěpána.

1 Styl

K teoretickému vymezení funkčních stylů je důležité vysvětlit samotný pojem styl. Tento termín obecně chápeme jako vnější charakter člověka, díla či doby. „*Styl vzniká jako výběr a uspořádání jednotek v jakékoli oblasti lidské činnosti, utváří se záměrnou aktivitou tvůrčího subjektu (autora, produktora) a je různou mírou ovlivňován okolnostmi vzniku a cílem, jemuž má výsledek stylizačního procesu sloužit.*“¹

Samotný termín styl pochází z řeckého pojmu „stýlos“. Termín označoval nástroj na vyrývání textu do voskových destiček. Od antiky styl označoval souhrn jednotlivých vlastností vyjádření. Později se tento termín začal uplatňovat v různých uměleckých odvětvích. V 17. století pronikl do hudebního a výtvarného světa. Od 19. st. pojem získává obecnější význam. V každé vědní disciplíně se pojem styl terminologicky zpřesňuje. Např.: módní styl, hudební styl, životní styl, jazykový styl.²

„*Jazykový styl je způsob cílevědomého výběru a uspořádání jazykových prostředků, který se uplatňuje při genezi textu*“³. V textu se pak styl projevuje jako podstata organizování jazykových prostředků, která jsou záměrem autora. Každý jazykový projev obsahuje svůj styl. Ne všechny jsou však slohově zajímavé. Jazykový styl najdeme i v obyčejném sdělení. *Poprchává* je stylově neutrální. Oproti tomu „*To je slejvák*“ chápeme jako stylově příznakové.⁴

Disciplína, která zkoumá styl jazykových projevů, se nazývá stylistika. Tento vědní obor vznikl na přelomu 19. a 20. st. Jeho cílem je analyzovat a srovnávat jednotlivé jazykové projevy a z nových poznatků – výrazových prostředků, které utváří styl – zobecňovat zákonitosti, které se týkají stylizace jazykových prostředků. V současnosti je systém stylů ustálen. Není však úplně neměnný. Dynamika tohoto systému je mnohdy rychlejší než v ostatních rovinách jazyka.⁵

---

¹ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3 s. 17

² Tamtéž, s. 17.

³ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 282 s. ISBN 80-85866-21-8, s. 9.

⁴ Tamtéž, s. 9.

⁵ SMETANOVÁ, Veronika. *Psané texty prostředřelovacího funkčního stylu*. České Budějovice, 2010. 107 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí práce Bohumila Junková. s. 12

1.1 K teorii funkčních stylů

Stylová rozlišnost jazyka odráží všechny jeho funkce ve společnosti. Ty se stále rozvíjejí, tak jako jazyk sám. Jazyk reaguje na nově vzniklé jevy ve společnosti. Jazyk se rozvíjí v závislosti na dynamice společnosti. Slouží komunikačním potřebám společnosti. Jazyková komunikace se stylově proměňovala a vyvíjela. Začaly vznikat jednotlivé jazykové styly, které se neustále vyvíjejí. Vznik jazykového stylu ovlivňuje mnoho faktorů. Zvolené jazykové prostředky plní určitou funkci.⁶

„Při zobecnění okruhu výrazových prostředků plní jednu a tutéž konkrétní funkci nebo funkce přibližně stejné a při pomíjení individuality, kterou do textu a jeho výsledné podoby vnáší autor, dospíváme k vymezení funkčního stylu.“⁷

Koncem 20. let 20. st. Pražský lingvistický kroužek ve svých prvních stylistických teoriích počítá se stylovým rozlišováním spisovného jazyka. Toto rozlišování vycházelo z velkého rozrůznění jazykového materiálu. Funkční pojetí stylu rozpracoval především B. Havránek. Své myšlenky publikoval v práci *K funkčnímu rozvrstvení spisovného jazyka (1942)*. Havránek totiž definuje jednotlivé funkce spisovného jazyka ve své době. *„Rozlišuje funkci komunikativní, prakticky odbornou, teoreticky odbornou (lze je shrnout pod společné označení funkce sdělovací) a estetickou.“⁸*

K funkcím Havránek přiřazuje „jednotlivé jazyky“. Jazyk konverzační sloužil funkci komunikativní, pracovní sloužil pro prakticky odbornou, jazyk vědecký je cílen pro teoreticky odbornou, estetická funkce zaštiťovala básnický jazyk. Tyto funkční jazyky poprvé vymezipily funkční styly českého jazyka. Z této základní diferenciací funkcí jazyka vychází i dnešní koncepce stylového rozložení českého jazyka. Vedle neustále vyvíjejícího jazyka se rozvíjí i styly. Přístup k nim je však neměnný.⁹

Orientaci ve funkčních stylech posílila konference Ústavu pro jazyk český v Liblicích v roce 1954. Zazněly zde referáty např.: Karla Hausenblase, Milana Jelínka či Josefa Filipce. Cílem konference bylo dosavadní terminologické uchopení problematiky stylu a

---

⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 282 s. ISBN 80-85866-21-8, s. 28

⁷ Tamtéž, s. 28.

⁸ Tamtéž, s. 29.

⁹ Tamtéž, s. 29.

stylistiky. Důležité je rovněž to, že se zde poprvé objevila myšlenka rozšířit funkční styly o styl publicistický.¹⁰

1.2 Klasifikace funkčních stylů

Současná česká lingvistika počítá s pěti primárními funkčními styly: odborným, uměleckým, publicistickým, administrativním a prostěsdělovacím (dříve hovorový). Toto rozlišení vychází ze tří částí daných stylových jevů – stylová sféra, stylový typ, stylová vrstva. Jednotlivé styly vycházejí z funkcí, které daný komunikát plní v různých vrstvách komunikace – Stylové sféry. K této oblasti patří i určitá vrstva jazykových prostředků – Stylová vrstva. Pro danou stylovou sféru existují specifické stylové normy, které od sebe navzájem rozlišují různé stylové typy.¹¹

„Podle dominantního objektivního slohotvorného činitele, jímž je především základní funkce komunikátu věcněsdělná, věcná, můžeme rozdělit styly na styly sdělovací a esteticky sdělné.“¹²

U sdělovacích stylů klademe důraz na věcnost sdělení. Mezi sdělné funkční styly řadíme: odborný, publicistický, administrativní a prostěsdělovací styl. Esteticky sdělné styly jsou spjaty s uměleckým funkčním stylem, a tedy s uměleckou literaturou, tj. próza, drama a poezie.¹³

Česká lingvistika dále definuje tzv. styly sekundární. Ty jsou odvozené od primárních. Řadíme sem: Konverzační, „*jenž pokrývá osobitou oblast společenské konverzace, včetně běžné konvence v užívání zdvořilostních obrátů v projevech dialogických, při pozdravech, seznamování apod.*“ řečnický, „*jehož existenci předpokládáme už ve starém Řecku a jenž našel odraz i ve stylu našeho středověkého písemnictví*¹⁴ a esejistický, který „*tradičně bývá charakterizován jako symbióza prvků stylu odborného a uměleckého se souborem vyjadřovacích prostředků výrazně uměleckých.*“¹⁵

---

¹⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů) 282 s. ISBN 80-85866-21-8, s. 30

¹¹ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3, s. 39

¹² Tamtéž, s. 39.

¹³ Tamtéž, s. 39.

¹⁴ Tamtéž, s. 40.

¹⁵ Tamtéž, s. 41.

Milan Jelínek výše zmíněné primární styly doplňuje o styl reklamní či ideologický. On sám člení styly například na: mluvené a psané, připravené a nepřipravené, kontaktní a nekontaktní, adresní, familiární a oficiální.¹⁶

---

¹⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 42.

2 Vymezení jednotlivých funkčních stylů

2.1 Vymezení odborného funkčního stylu

První zmínky o tomto stylu se začínají objevovat již v dávných středověkých dobách jako protiklad k řečnickému či uměleckému stylu. Pobělohorská doba přerušila kontinuální vývoj českého spisovného jazyka. To vedlo i k úbytku odborných česky psaných textů. Hlavním jazykem těchto textů byla latina a němčina. Odborný funkční styl prochází renesancí počátkem národního obrození. 19. století je totiž spojeno s vědeckými vynálezy, a tak vznikla potřeba je pojmenovávat česky. Vzniká tedy česká terminologie ve všech částech vědeckého odvětví. Texty jsou však souvisle psány latinsky. 19. století díky vědeckému pokroku posílilo pozici odborného stylu.¹⁷

Odborný funkční styl je zcela odlišný od ostatních stylů díky: „*pojmovosti, přesnosti, jednoznačnosti, neemotivnosti a značné explicitnosti sdělení.*“¹⁸ Tento styl je různými autory chápán různě. Není úplně sjednocen.

Odborný styl se dříve hledal jen a pouze v odborných publikacích a učebnicích. Od 30. let 20. st., kdy vznikla funkční stylistika, B. Havránek spatřuje odborný styl ve funkcích spisovné češtiny, když vymezí funkce teoreticky a prakticky odborné. Později se tyto kategorie sloučily do jedné s názvem Odborný funkční styl. Tento styl můžeme dělit na mluvené a psané odborné projevy. V psaných projevech je odborný charakter očividný. V mluvené rovině nám odbornost může připomínat hovorovost.¹⁹

„*Odborný funkční styl se pak dělí na styl vědecký (teoretický), na styl prakticky odborný (v užším smyslu), do něhož můžeme radit i některé zvláštní stylové oblasti, jako hospodářská, vojenská, dále styl populárně naučný, je možné uvažovat i o stylu učebním, připomíná se styl esejistický.*“²⁰

Velká odlišnost v jednotlivých odborných textech je dána četností vědeckých disciplín. Texty spadající do humanitních věd, nejsou tolik formálně ustálené. Objevuje se zde

---

¹⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 282 s. ISBN 80-85866-21-8, s. 149.

¹⁸ Tamtéž, s. 149.

¹⁹ Tamtéž, s. 149 – 150.

²⁰ Tamtéž, s. 150.

prostor pro úvahy. Nalezneme zde prostředky uměleckého stylu. Ve vědách exaktních častěji objevujeme výklad a popis.²¹

2.1.1 Slohové útvary odborného stylu

Mezi slohové útvary odborného stylu řadíme:

Disertaci, což je vědecká práce řešící složitý problém, psaná vědeckým jazykem, rozsahem menší ale charakterem podobná je *studie*. Dalším útvarem je *odborný článek*, který spadá do populárně naučného stylu. V článku se objevují vědecké poznatky, které jsou interpretovány srozumitelně.²²

*„Úvaha je hybridním útvarem, autor v ní zaujímá subjektivní postoj k různým jevům, podstatou je nalezení nového zorného úhlu. Forma úvahy je sevřená, výrazové prostředky jsou variabilní.“*²³

Referát podává nové vědecké informace, může být vědecký, ale i populárně naučný. **Přednáška** představuje jakousi mluvenou podobu odborného článku či studie, jazyk je srozumitelný, objevují se i emotivní prostředky. Mezi útvary dialogické řadíme **diskusi**, polemiku a debatu. Jazyk je v nich expresivnější. Vstupy do diskuze bývají krátké. Přísný hodnotící odborný pohled na danou věc přináší **kritika**. Oproti tomu **recenze** objektivně informuje o například: uměleckém díle. Do útvarů odborné literatury řadíme encyklopedie, kompendia či slovníky.²⁴

2.2 Vymezení administrativního funkčního stylu

Administrativní styl byl nejprve součástí odborného stylu. Později se však etabloval administrativně právní úsek, a poté vznikl samostatný funkční styl, který slouží pro komunikaci s veřejnou správou. Začátky administrativního stylu datujeme vznikem Československa. 20. léta 20. století se nesla v duchu politického a ekonomického rozvoje. Pro tento rozvoj byl potřebný úřední styl.²⁵

---

²¹ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 282 s. ISBN 80-85866-21-8. s. 150.

²² Tamtéž, s. 163.

²³ Tamtéž, s. 163.

²⁴ Tamtéž, s. 164.

²⁵ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 195.

„Administrativní styl je stylem komplexním. Funkce řídicí, regulativní, direktivní, jako příznačná pro administrativu je vázána na funkci sdělovací, zpravovací, a to odbornou funkci administrativních textů“²⁶

V dřívější době do tohoto stylu spadala i reklama, avšak díky své přesvědčovací a vyzývací funkci se spíše přiblížila publicistickému stylu. Její zařazení nebývá ujednocené. Administrativní styl není zcela ohraničen od ostatních stylů.²⁷

Administrativní styl klade velmi vysoké požadavky. Mezi ně řadíme věcnost, správnost, jednoznačnost, formální dokonalost, ekonomičnost, snadnost a výstižnost. Kvalifikovaný pracovník postupuje dle předepsaných norem, není zde prostor pro tvůrčí tvoření. Administrativa se stala i odborným předmětem na středních školách. Obsahem nejsou jen jazykové prostředky, ale i formát a rozvržení papíru. Autor se zde nepokouší o pestrý, expresivní či zabarvený text. Nesmí totiž vybočit z věcného, snadného a rychlého vyjadřování. Adresátem takového textu se může stát i osoba právnická (firmy, instituce). Výstavba administrativního textu je pevná, objevují se zde fráze, věty jsou jednoduché. Text zpravidla obsahuje odborné termíny z různých oborů. Záleží, které oblasti se administrativní text týká. V textu nalezneme i zkratkovitá slova, zkratky, značky, univerbismy či slang. V tomto stylu převažuje písemná podoba, avšak mluvená je zde také zastoupena v podobě např. obecního či železničního hlášení.²⁸

2.2.1 Slohové útvary administrativního stylu

Útvary dělíme dle formy vyjádření na textové a heslovité. Textové útvary se píšou souvisle, v celých větách, a spadá sem např.: úřední dopis, oznámení, pozvánka, protokol, rozsudek, vyhláška. Heslovité útvary jsou vyjádřeny syntakticky nesouvisle, souvislý text je nahrazován sloupky. Bývají různě graficky upravené. K heslovitým textům řadíme např.: dotazník, osvědčení, telefonní seznamy či strukturovaný životopis.²⁹

---

²⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 195.

²⁷ Tamtéž, s. 196.

²⁸ Tamtéž, s. 196–197.

²⁹ Tamtéž, s. 201.

2.3 Vymezení uměleckého stylu

Komunikát v tomto stylu je esteticky sdělný, čímž se liší od ostatních stylů, které mají jen funkci sdělnou. V tomto stylu je důležité, „že jedna ani druhá část funkce esteticky sdělné není dominantní, že nelze estetickou stránku na úkor sdělné (informativní, komunikativní) hodnoty textů přeceňovat ani podceňovat.“³⁰

Obě tyto funkce jsou vyvážené. Onu vyváženost pocítíme jako čtenáři, protože vedle samotné sdělnosti pocítíme vlastnosti textu jako je emotivnost či komediálnost. Kořeny uměleckého stylu sahají do antického Řecka. Již Aristotelés ve 4. st. př. n. l. rozčlenil uměleckou literaturu, a toto členění známe dodnes: lyrika, epika, drama. Dále nastínil dnes používané básnické figury a tropy.³¹

Častokrát se mylně zaměňuje umělecký styl a umělecký jazyk. Umělecký jazyk většinou bývá spjat s konkrétním autorem. Poznáme jej dle výběru jazykových prostředků. Zatímco umělecký styl je širší. Vedle dané funkce stylu sem řadíme i tematickou, obsahovou či kompoziční výstavbu.³²

Tento styl nezkoumá jen lingvistika potažmo stylistika, ale také literární věda či estetika. Umělecký styl se diferencuje na tři oblasti – Próza, poezie a drama. Každá obsahuje několik žánrů. Naši lingvisté začali více zkoumat umělecký styl ve 30. letech 20. století v rámci funkčního rozvrstvení jazyka. Pojmenovali tak specifický „básnický jazyk“. Vedle jazykovědců jako Havránek a Jakobson zkoumali umělecký styl i literární vědci Mukařovský či Vodička.³³

Umělecké texty v sobě nesou subjektivnost a emocionálnost, které ve čtenáři vyvolávají citový prožitek. Texty mohou skrývat mnohoznačnost, ke zvýšenému napětí napomáhá neukončenost. Dále se v textech objevuje jeho cílené ozvláštňení – poetizace. Poetizace uměleckého textu je docílena také autorovými neologismy.³⁴

„Poetizace uměleckého textu představuje obecnější stylový jev, dobově proměnný, a je vždy spojena s individualitou autora. Jinými výrazovými prostředky docilovali poetizace

---

³⁰ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. *Žurnalistika a komunikace*. 296 s. ISBN 978- 80-247-2979-4. s. 133.

³¹ Tamtéž, s. 133-134.

³² Tamtéž, s. 133.

³³ Tamtéž, s. 134.

³⁴ Tamtéž, s. 135.

19. st. nebo počátku 20. st., po jiných způsobech sahají autoři současnosti, přelomu 20. a 21. st.“³⁵

Umělecká stylová vrstva není tak očividná jako u ostatních funkčních stylů, jelikož česká slovní zásoba nenabízí lexikální prostředky esteticky sdělné samostatně. Samostatně musí onu uměleckost prostředku dodat jeho správné významové okolí. Obecně můžeme říci, že do uměleckého stylu řadíme tzv. lexikální poetismy, tedy prostředky, které ozvláštňují text, a metaforika.³⁶

Dalším charakteristickým jevem uměleckého stylu je aktualizace, která *„představuje jev v rovině výrazových prostředků. Jde o užití takových prostředků a takovým způsobem, že i formální stránka aktivizuje pozornost adresáta a jazykové vyjádření se jeví jako neobvyklé.*“³⁷

V uměleckém textu často objevíme různé vrstvy českého lexika. Dále autoři často pracují s nepravidelností ve větých konstrukcích. Objevují se neúplné věty či osamostatněné větné členy. Obecně můžeme říci, že normy uměleckého stylu jsou oproti jiným stylům velmi tolerantní. V tomto stylu se nejvíce projevuje autorův názor a postoj ke světu, jeho uchopení skutečnosti. Jazykové prostředky plní v textu estetickou funkci. V uměleckém textu se odráží osobitý autorův styl tvorby, který je dán např. kompozicí, užíváním přímé řeči, způsobem vystavění dialogů.³⁸

2.3.1 Slohové útvary uměleckého stylu

Umělecké styly se liší v epice, lyrice, ale i v dramatu. Lyrika především poodkrývá pocity, nálady, dojmy, které působí na čtenářovu duši. Je psána ve verších, kdy autoři využívají rým a zvukomalbu, a tím posilují poetizaci. Pro epiku je typický děj, avšak známá je i lyrická próza nebo epická poezie. Epika (próza) je většinou spjata s vyprávěcím slohovým postupem, který obsahuje úvod, zápletku, vyvrcholení, rozuzlení a závěr. V epice se často objevují lyrické momenty popisné, což slouží k ozvláštňování textu.³⁹

---

³⁵ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. 296 s. ISBN 978-80-247-2979-4. s. 135.

³⁶ Tamtéž, s. 135.

³⁷ Tamtéž s. 136.

³⁸ Tamtéž, s. 136–137.

³⁹ Tamtéž, s. 138.

Dramatický text je vystavěn s ohledem na dialogy jednotlivých postav v divadelní hře. Vedle samotného dialogu text obsahuje tzv. scénické poznámky, které slouží k upřesnění výkonu postav či jevištní úpravě. Dramatický text je také poetizován. Nezáleží jen na dramatikovi, ale především na herci, jak dramatický text předvede.⁴⁰

2.4 Vymezení prostěsdělovacího funkčního stylu

Spadá sem jazyk běžné denní komunikace. „*Projevy této oblasti mají základní funkci komunikační (sdělovací), což platí na obecné rovině pro všechny typy komunikátů. Je však u nich významná i funkce fatická (kontaktní), zaměření komunikátu na příjemce, ohled na něj ve všech složkách výsledného sdělení, tj. jak v tématu a jeho uchopení, tak ve výběru jazykových prostředků.*“⁴¹

V komunikátech se odráží všechny roviny českého lexika. Hovorový jazyk je hlavním jazykem prostěsdělovacího stylu, který se výrazně liší od zbylých funkčních stylů, přestože jeho složky hovorového jazyka působí i na ostatní funkční styly. Zmíněnou funkcí kontaktní dáváme najevo, že o recipienta máme zájem. Jazykové prostředky volíme intuitivně. Příkladem kontaktní funkce může být společná cesta MHD. Jazykové prostředky prostěsdělovacího stylu bývají mluvené, spontánní, dialogické, soukromé, kontaktní. Tyto vlastnosti nevystupují samostatně, nýbrž sjednoceně.⁴²

Spontánnost, jako jeden z činitelů prostěsdělovacího stylu, najdeme i v písemné podobě jazykových projevů. Typickým příkladem je pak deníkový záznam či dnes populární sociální sítě. Tomuto stylu však spíše dominuje mluvená forma, ve které se odráží všechny zvukové prvky naší promluvy včetně nadjazykových prostředků jako je intonace, přízvuk či pauzy. Na ortoepii zde není kladen takový důraz. Toleruje se zde i vyšší míra nespisovnosti.⁴³

Jazykové prostředky tohoto stylu jsou soukromého charakteru, dostanou-li se na veřejnost, poslouží jako např. důkaz u soudu. Dále jsou to i telefonáty mezi přáteli, i když zde chybí přímý kontakt. Dalšími typickými rysy prostěsdělovacího stylu je oslovení přezdívkou, tykání či využívání vulgarismů. Dalším velkým prvkem je dialog. Zde jsou

---

⁴⁰ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. *Žurnalistika a komunikace*. 296 s. ISBN 978-80-247-2979-4. s. 138.

⁴¹ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 381 s. ISBN 978-80-7106-961-4. s. 193.

⁴² Tamtéž, s. 196 – 197.

⁴³ Tamtéž, s. 194.

oba účastníci rovnoměrně aktivně zapojeni. K dialogu patří i neverbální komunikace. Dialog v písemné podobě se objevuje v SMS či na sociálních sítích. Dialog bývá spjat s konkrétní situací. Jeho význam pochopíme jen z kontextu dané situace.⁴⁴

2.4.1 Slohové útvary prostěsdělovacího stylu

Do tohoto stylu spadá *soukromý dopis*. V těchto textech se také tolik nedbá na spisovnou češtinu, převažuje nespisovný jazyk. Zajímavé je, že se nespisovné prvky liší dle regionů. Dalším útvarem je *e-mailová komunikace*, i v ní najdeme bezprostřednost a není zde ustálené jazykové chování. Dalším útvarem tohoto stylu jsou *SMS*, pro něž je typická zkratkovitost. Dále můžeme jmenovat *blogy*, což je jakési deníkové formy na internetové síti, na níž můžeme najít rady, návody či třeba prvky z intimního života blogera. Tento útvar je díky internetu dostupný komukoliv.⁴⁵

Z mluvené formy můžeme uvést *telefonní hovor*, *mluvený dialog*, *přípitek a blahopřání*, *vyjádření soustrasti*, *odmítnutí a omluvy*.

---

⁴⁴ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 381 s. ISBN 978-80-7106-961-4. s. 196 – 197.

⁴⁵ Tamtéž, s. 202 – 203.

3 Vymezení publicistického stylu

S tímto stylem, respektive s pojmem publicistika, je neodmyslitelně spjat termín žurnalistika (novinářství). „*Publicistika se vymezuje jako součást žurnalistiky s funkcí přesvědčovací, hodnotící a získávací.*“⁴⁶ Oba tyto termíny „*představují veřejnou činnost spojenou s mezilidskou mediální komunikací, při níž dochází k informování o aktuálních společenských a politických událostech a k jejich komentování.*“⁴⁷

Do publicistického stylu spadají všechny texty a mluvené komunikáty žurnalistického typu. Tyto texty by měly informovat, ale i zapůsobit, přesvědčit či ovlivnit čtenáře. Tento styl je nesmírně rozmanitý, a tak v sobě skýtá několik „podstylů“ dle své nejvýraznější komunikační funkce. Milan Jelínek mezi ně řadí zpravodajské, úvahové, interviewové a přesvědčovací styly. „*Právě široký tematický záběr celé žurnalistiky, včetně zpravodajství a publicistiky, spojené funkcí zpravovací a persvazivní, spolu s rozsáhlou publicitou jsou pro tuto komunikační sféru příznačné.*“⁴⁸

I v publicistickém stylu se setkáme s mluvenou a psanou formou. Mluvenou formu můžeme slyšet v televizi či rozhlase, psaná je reprezentována denním tiskem. Můžeme tedy říci, že „*celkový charakter textů publicistického stylu je podmíněn jejich širokým společenským posláním – úkolem rychle, výstižně a co nejúčinněji informovat adresáty nejrůznějšího sociálního zařazení, věku a vzdělání, zprostředkovávat myšlenky s maximální srozumitelností a sémantickou jednoznačností, bezprostředností a přesvědčivostí, získávat čtenáře nebo posluchače pro přístup k problémům v duchu názoru, které publicistický orgán reprezentuje.*“⁴⁹

Tento styl je dále charakteristický vysokou dynamikou. V publicistických textech z kraje 20. st. nalezneme výrazné odlišnosti od současných textů. Tento styl odráží dobu, ve které se zrovna nachází, nese její znaky. Díky tomuto stylu se termíny z odborného stylu dostávají do širšího povědomí společnosti. Jazykové prostředky publicistického stylu odráží i ekonomickou situaci či politické dění. Styl tedy stále mění svoji podobu a používá

---

⁴⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 206.

⁴⁷ Tamtéž, s. 206.

⁴⁸ Tamtéž s. 207.

⁴⁹ Tamtéž, s. 208.

prvky ostatních funkčních stylů. Ve zpravodajství si můžeme povšimnout vyšší frekvence hovorových prostředků.⁵⁰

V současné době dělíme publicistický styl na zpravodajský styl, publicistický styl analytický a publicistický styl beletristický.⁵¹

3.1 Zpravodajský styl

Texty tohoto stylu se objevují v masmédiích. Jejich úkolem je informovat o aktuálních událostech. Tyto zprávy se vyznačují stručností, konkrétností, věcností. Jejich hlavní funkcí je sdělná, ale i odborně sdělná. Pro tento styl *„je příznačná (...) převažující nacionalita výrazových prostředků a více než užitý jazykový materiál a případná aktualizace vyjádření upoutává novost tématu, jeho neotřelost a překvapivost, často i atraktivita. Výběr výrazových prostředků je veden snahou o objektivní, tedy nezaujatou, nezkreslenou a úplnou informaci“*.⁵²

Autoři zpravodajských textů častokrát používají již zavedené fráze či existující způsoby sdělení o dané skutečnosti. V jejich slovní zásobě najdeme slova přejatá z angličtiny jako např. *doping, deadline* apod.⁵³

Syntax je velmi pestrá, najdeme zde větné celky krátké, ale i souvětí tří nebo čtyř vět. Pro syntax jsou typické polopredikativní konstrukce – jako například ve větě: *„Sazka jako nový investor hokejové haly určené na nedávném zasedání nejvyšších hokejových postů ke konání mistrovství světa v roce 2004 nemusí trpět.“*⁵⁴

3.2 Publicistický styl analytický

V tomto stylu se do popředí dostává funkce persvazivní neboli přesvědčovací. *„Zatímco ve zpravodajství jde primárně o předávání nových informací, v publicistické komunikaci nejde o absolutní novost zpráv, ale o postoj k nim, o jejich posouzení, hodnocení.“*⁵⁵ Do tohoto stylu spadá například komentář, poněvadž se v něm vedle sdělné funkce objevuje

---

⁵⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 210

⁵¹ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. 296 s. ISBN 978-80-247-2979-4. s. 171.

⁵² Tamtéž, s. 172.

⁵³ Tamtéž, s. 173.

⁵⁴ Tamtéž, s. 173.

⁵⁵ Tamtéž, s. 174.

i přesvědčovací funkce. Publicisté tedy analyzují souvislosti příčiny a důsledky dané informace, proto tento styl označujeme jako analytický.⁵⁶ Publicistický styl „je charakterizován (podobně jako styl zpravodajský) nejen modelovostí a automatizací vyjádření, ale v publicistické komunikaci výrazně převládají i prostředky stylové aktualizace, aktivizace.“⁵⁷

V textech tohoto typu se se objevují neologismy, okazionalismy, frazémy, metafory, metonymie, tropy a figury. Tyto jazykové prostředky posilují přesvědčovací funkci a pozornost adresáta. „Funkce spočívající v působení na adresáty plyne z celkového vyjádření postoje autora, který i při snaze o objektivitu sdělovaného může zcela bezděčně prezentovat svá subjektivní stanoviska. O tom svědčí uplatňované formulace typu: domnívám se, že je to správné; tato rozhodnutí lze přijmout, z uvedeného patrně vyplývá.“⁵⁸ Publicista však může interpretovat postoje nejen své, ale i jiných: „věřitelé to těžce přijmou; lidé by chtěli porovnat.“⁵⁹

V těchto textech dále můžeme najít promyšlenou argumentaci opřenou o fakta či příklady. Výraznou přesvědčivost dodává morální apel či láska k vlasti, vybízení k solidaritě.

3.3 Publicistický styl beletristický

Tento styl se od předchozích liší především vyšší mírou subjektivity. Autor jazyk záměně ozvláštňuje pomocí tropů a figur, rovněž může využívat prvky humoru či například autorské neologismy. Díky zmíněným aspektům, které autor obvykle ve svých textech využívá opakovaně, můžeme (jako čtenáři) rozpoznat tzv. autorský styl.⁶⁰

„Publicistický styl beletristický pojímáme jako osobitou působivou publicistickou komunikací. Vedle funkce informativní a ovlivňovací plní tyto texty při využívání prvků uměleckého stylu také funkci estetickou.“⁶¹

---

⁵⁶ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. *Žurnalistika a komunikace*. 296 s. ISBN 978-80- 247-2979-4. s. 174

⁵⁷ Tamtéž, s. 175.

⁵⁸ Tamtéž, s. 176.

⁵⁹ Tamtéž, s. 176.

⁶⁰ Tamtéž 176 – 177.

⁶¹ Tamtéž, s 177.

Obraznost, která se objevuje v těchto textech, nevede k poetizaci textu, ale vyplývá z popisovaných situací, které se opakují. Figury a tropy se „ustálí“ a využívají se častokrát znovu – tedy se opakují, stejně jako se opakují ony situace.⁶²

3.4 Jazykové prostředky publicistického stylu

3.4.1 Obrazná vyjádření

Tato vyjádření častokrát využívají konotace, metafory, metonymie či personifikace. Vedle informační funkce v nich spatřujeme naléhavost či živost. Tyto obrazy bývají pro čtenáře více působivé.⁶³

„Intenzifikující působení publicistických textů zajišťují stále nová obrazná pojmenování a obrazná přirovnání, která můžeme v publicistickém projevu považovat za základní prostředek stylové aktivizace. Příkladem může být: nové aranžmá převodu akcií, zelená střecha střední Evropy, nesnášenlivost vyvěřela jako láva.“⁶⁴

Zmíněné aktualizace se častým užíváním mění v automatizaci. Důvodem je opakování popisované situace. „Např.: boje (spory, válka) na Balkánu se rozhořely, spor se rozhořel v budovách na Kavčích horách.“⁶⁵ Čím vyšší je frekvence obrazného vyjádření, tím nižší bývá působivost sdělované informace. „Metaforika obrazných vyjádření publicistického stylu nebývá složitá a publicistický obraz na rozdíl od metafory umělecké lze vždy v podstatě jednoznačně dešifrovat.“⁶⁶

Obrazné vyjádření nejčastěji vzniká personifikací, respektive spojováním živého s neživým - například spojení objektů s lidskými činnostmi (škola se bouří, hala se smála). Obrazná pojmenování najdeme ve zpravodajském, beletristickém či analytickém stylu.⁶⁷

---

⁶² MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. 296 s. ISBN 978-80-247-2979-4. s. 177.

⁶³ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 213-214.

⁶⁴ Tamtéž, s. 214.

⁶⁵ Tamtéž, s. 214.

⁶⁶ Tamtéž, s. 215.

⁶⁷ Tamtéž, s. 215.

3.4.2 Módní výrazy a výrazy odrážející dobu vzniku

Publicistické slovní zásoba zahrnuje slova z nejrůznějších oblastí lidské činnosti, jakými jsou politika, kultura, diplomacie, státní správa apod. Některé výrazy a sousloví mohou také přímo vznikat v publicistické sféře. Patří k nim například tyto doklady z minulých let: společenská objednávka, společenská angažovanost, upevnění jistot apod. Tato slova odrážejí dobu svého vzniku, stávají se standardními, ale bez znalosti kontextu jim čtenář nemusí vždy správně porozumět. Slova z politické sféry řadí odborná literatura mezi politologické termíny či publicismy,⁶⁸ tj. „*osobité výrazové prostředky publicistické stylové vrstvy*,“⁶⁹ např. *časový horizont*.

„*Ve shodě s dobou často přichází na stránky novin větší množství přejatých slov, dnes např. líder, holding, image, lustrace, globalizace, imunita, ombudsman, boss, konsensus, firemní know-how.*“⁷⁰ Mezi současné publicismy řadíme např.: „*mechanismus, tržní mechanismus, mechanismus boje proti korupci.*“⁷¹

Mezi publicismy se vyskytují tzv. módní slova, např. „*kauza, dopad, scénář, klubový boss, scéna.*“⁷²

3.4.3 Frazémy a jejich modifikace

Frazém je dalším typický prvkem pro publicistický styl. „*Nejrozšířenějším typem se jeví frazémy lidové a kolokviální, tj. ty, které jsou vlastní spontánní běžně mluvené komunikaci, např.: být trnem v oku, táhnout na jeden provaz, mít svatou trpělivost, nechat si zadní vrátka.*“⁷³ Mezi kolokviální frazémy řadíme: „*být jako ze škatulky, mít na kahánku, udělat kotrmelec, mlet svou.*“⁷⁴ Dále se často objevují frazémy typu: „*husarský kousek, medvědí služba, vrchol ledovce.*“⁷⁵ Dále se objevují knižní či literární frazémy: „*spatřit světlo světa, přilévat olej do ohně, obětní beránek, alfa a omega, lví podíl, Achillova pata.*“⁷⁶

---

⁶⁸ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 215 – 216.

⁶⁹ Tamtéž, s. 212.

⁷⁰ Tamtéž, s. 216.

⁷¹ Tamtéž, s. 216.

⁷² Tamtéž, s. 216.

⁷³ Tamtéž, s. 217.

⁷⁴ Tamtéž, s. 217.

⁷⁵ Tamtéž, s. 217.

⁷⁶ Tamtéž, s. 218.

Za publicistické frazémy považujeme „*taková ustálená spojení, která vznikají v žurnalistice nebo ve sféře politického nebo společenského života i v profesní sféře a která jsou žurnalisty maximálně využívána (...), např.: zorný úhel, klíčový význam, úhelný kámen, palčivá otázka.*“⁷⁷

Frazémy prochází proměnami. Příkladem může být spojení: „*pozdě bycha honit*“, které se později upravilo na: „*nastal čas konce honění bycha.*“⁷⁸

V publicistice se dále objevují záměrně nedokončené frazémy, např.: „*vrána k vráně sedá (rovný rovného si hledá), jiný kraj (jiný mrav).*“⁷⁹ Frazémy přinášejí do publicistiky jazykovou aktualizaci.

3.4.4 Výrazy zobecňující sdělení

Cílem publicistiky je přinášet věcné, výstižné, konkrétní a přesné informace. Můžeme v ní však nalézt i informace s neurčitým či zobecňujícím charakterem. Sem řadíme spojení se slovy jako „*zdroje, živly, masy, kruhy, směry, veřejnost a fórum, subjekty, mechanismy.*“⁸⁰

„*Důvody k užití mohou být různé. Bud' autor projevu není o skutečnosti podrobně informován a konkrétní údaje nezná, nebo se vědomě snaží zachovávat určité zásady diplomacie, podrobnější fakta neuvádí a tam, kde bychom očekávali konkretizaci činitele děje, je shrnující výraz s významem širokým, obecným.*“⁸¹

3.4.5 Specifický shodný atribut

Tento prostředek žurnalisté používají, protože je jednoduchý, stručný a přímý. Nepoužívá se pouze v žurnalistice. Příkladem takového atributu může být: „*výkonová bilance, finanční rok, kariérní žebříček, vývozní úkol*“.⁸² Pro žurnalistiku jsou typická například tato spojení: „*tlačítková demokracie (hlasování v senátu), tenisový bronz (bronzová medaile získaná v tenisu)*“.⁸³

---

⁷⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 218.

⁷⁸ Tamtéž, s. 218.

⁷⁹ Tamtéž, 219.

⁸⁰ Tamtéž, s. 219.

⁸¹ Tamtéž, s. 219.

⁸² Tamtéž, s. 220.

⁸³ Tamtéž, s. 220.

„Při vynechání několika významových jader sdělení stylová aktivizace tohoto typu shodného atributu roste. Např. tenisová Anglie je pojmenování turnaje ve Wimbledonu, viz titulek *Odstartování tenisové Anglie*.“⁸⁴ V těchto attributech se popisuje implicitnost s expresivitou. „Viz titulek *Štěkající výstava (výstava psů)*.“⁸⁵ Nové prostředky tohoto typu s sebou přináší jazykovou aktualizaci.

3.4.6 Parenteze specificky publicistické, uplatnění citátů

Parenteze (vsuvky) nacházíme napříč všemi funkčními styly. Existují však vsuvky typické pro publicistiku. „*Bud' adresátovi připomínají obecné, veřejné mínění, např. jak se říká, jak známo, jak je obecně známo (...) nebo se dovolávají svědectví jiného pramene (...) K tomuto typu patří jak (někdo, něco) řekl, jak (někdo) napsal.*“⁸⁶

Vsuvky v publicistice ožívují komunikát, přinášejí bezprostřednost sdělení. Z parentezí můžeme zároveň vyčíst autorův postoj. „*Nové garáže rostou, jak výstižně lidově říkáme, jako houby po dešti.*“⁸⁷ Vsuvky se často opakují a posléze se mění ve fráze. Např. „*jak hlásí prezidentská kancelář.*“⁸⁸

Publicisté ve svých textech uvádějí přímou řeč, tvoří tedy jakýsi text z textů. „*Žádný z našich klientů nám objednaný zájezd neodřekl,*“ sdělil našemu listu ředitel cestovní kanceláře XY. „*Včera s námi odletěla další skupina turistů,*“ dodal.“⁸⁹

3.4.7 Specifické užití jiných jazykových prostředků

Psaná publicistika je charakteristická svojí sevřenou syntaktickou stavbou. „*Tomu napomáhají některé konstrukce s nepůvodními předložkami a s výrazy předložkové povahy, které mají charakter prostředků automatizovaných (...) nejčastěji se vyskytují: u příležitosti, v rámci, v zájmu, v duchu, v okruhu.*“⁹⁰

---

⁸⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 220.

⁸⁵ Tamtéž, s. 220.

⁸⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 282 s. ISBN 80-85866-21-8. s. 188.

⁸⁷ Tamtéž, s. 188.

⁸⁸ Tamtéž, s. 188.

⁸⁹ Tamtéž, s. 189.

⁹⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 222.

V publicistice se dále objevují prostředky signalizující kontakt s adresátem. Mezi ně řadíme imperativy, např.: „*mějme daleko vyšší nároky na kvalitu, učiňme vše pro smíření*“.⁹¹ Získávací funkci plní také řečnické otázky typu: „Dospěli k dohodě?“⁹²

Dalším jazykovým prostředkem jsou tzv. nepravé věty vedlejší. Nejčastěji to bývají věty přívlastkové či příslovečné časové. Tyto věty častokrát najdeme ve zpravodajství. Např.: „*XY přijel (zavítal, přibyl, přicestoval) ...(někam), kde se sešel (setkal) (s někým). V diskusi vystoupil XY, který.*“⁹³

V politickém zpravodajství se v jednotlivých výpovědích nachází příliš mnoho informací, proto se zde hromadí genitivní konstrukce. Např. „*účastníci londýnského zasedání pracovní komise světového kongresu mírových sil jednali o...*“⁹⁴

3.4.8 Využití jazykových prostředků z jiných útvarů národního jazyka

Základem publicistiky je neutrální spisovný jazyk. Všechny odchylky či jiné vrstvy, jako jsou knižní, hovorové či slangové výrazy, vystupují „*jako prostředky stylově aktivní. (...) Podíl výrazů profesních a slangových narůstá v tisku lokálním nebo závodním, obecná čeština proniká do bezprostředního rozhlasového a televizního vysílání., zvl. z prostředí Čech.*“⁹⁵

3.4.9 Metajazykový charakter vyjadřování

Tento jazykový prostředek se objevuje v publicistických textech. V současné publicistice se objevují i prostředky nespisovné. Autor tuto skutečnost bere na vědomí. „*V psaném projevu ji signalizuje uvozovkami, jimi nespisovnost i jinou příznakovost výrazu omlouvá: např. směrnice nestačí jen „hodit na papír“, nová „sámoška“ problém sídliště nevyřeší, můžeme se „prokliknout“ na stránky internetu, Blšany „Chvaldu“ (tj. Chvalovského) nedají.*“⁹⁶ Uvozovky naznačují postoj autora k vybranému lexiku. Dále také jde o

---

⁹¹ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 222.

⁹² Tamtéž, s. 222.

⁹³ Tamtéž, s. 222.

⁹⁴ Tamtéž, s. 222.

⁹⁵ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 282 s. ISBN 80-85866-21-8. s. 190.

⁹⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-86642-00-3. s. 223.

stylovou příznakovost jako zřetelnou stylovou aktualizaci jazykového prostředku. Uvozovky mohou upozorňovat na metaforičnost, frazémy, konotace či expresivitu.⁹⁷

3.5 Sportovní žurnalistika a její specifičnost

Mezi specifika sportovního jazyka řadíme periodicitu, která se nám jeví díky automatizaci a modelovosti jazykových prostředků. Automatizaci můžeme spatřit i ve sportovních denících. Sloveso zde bývá kladeno na konec věty.⁹⁸ „*Bobanovi se z Milána do Manchesteru nechce, Karvinou zprvu noví hráči v kádru nezaskočili, Bělohav by se na Spartu rád vrátil.*“⁹⁹

Sportovní žurnalistika obsahuje velké množství existujících ustálených slovních spojení, která častým užíváním podléhají automatizaci. Příkladem může být: „*říci si o vítězství, pečetit vítězství, spravedlivá dělba bodů, vypít kalich hořkosti, rozhodčí viděl penaltu.*“¹⁰⁰

3.5.1 Výběr jazykových prostředků

3.5.1.1 Aktualizace a automatizace

Publicista pro jazykové ozvláštňení svého projevu používá aktualizace, tedy nové neobvyklé jazykové vyjadřovací prostředky. Aktualizace však pro své časté využívání podléhá automatizaci. Ilustrací tohoto procesu mohou být titulky článků: „*Nedvěd rozesmutil San Siro, Kuka posvětil postup. Tyto články totiž sportovní fanoušek četl nejednou.*“¹⁰¹ Je však zřejmé, že se původně jednalo o aktualizaci.

Aktualizace se tvoří „*použitím neobvyklého spojení slov, modifikací známého rčení, zařazením slangového výrazu, nespisovného tvaru apod. Zdroje aktualizovaných vyjádření jsou různorodé, novináři používají jako aktualizace termíny a slangové výrazy ze sportovního prostředí, ale i termíny z oblastí mimosportovních (...).*“¹⁰²

---

⁹⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3. s. 223 – 224

⁹⁸ Mlčoch, M. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. Olomouc : SDV FF UP Olomouc, 2002. 1. vydání. 44 s. ISBN 80-244-0397-8. s.11.

⁹⁹ Tamtéž, s. 11.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 12.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 12.

¹⁰² Tamtéž, s. 15.

Příkladem mohou být termíny:

„Vojenské - Jeho špatně seřazená měřidla Slezané se zakopali na vlastní polovině, kulturní - Trenér připravil „děkovačku“ nejlepšímu hráči zápasu, historické - České tenistky dopadly jako sedláci u Chlumce, literární - Kamasův nápad s malou domů a především jeho provedení jeví se býti velice nešťastnými – Vančurovo Rozmarné léto.“¹⁰³

3.5.1.2 Internacionalismy

„Internacionalismy jsou jednotky cizího původu, mezi něž patří internacionální slova přejatá, hybridní (smíšené) morfémy, internacionální frazémy a jejich kalky.“¹⁰⁴

Ve sportovní žurnalistice se objevuje velké množství internacionalismů. Uplatňuje se lexikum, které se používá v politice, ekonomice, kultuře. Frekventované jsou i jazykové prostředky, které ve sportovním kontextu mění význam, např.: akce, kombinace, standardní situace. Internacionalismy slouží k aktualizaci jazyka, publicista jimi jeví snahu o odborné vyjadřování. Ve sportovní žurnalistice se objevuje řada slov z cizích jazyků.¹⁰⁵

3.5.1.3 Slova přejatá z angličtiny

Největší počet slov přejatých z cizích jazyků v současné sportovní žurnalistice je z angličtiny. Pojmenovávají sportovní soutěže, sportovní situace, nové sportovní disciplíny. Velký výskyt anglicismů najdeme v moderních sportech jako skateboarding, curling, snowboarding. Anglicismy začaly do češtiny pronikat již koncem 19. a začátkem 20. st., např.: hokej, fotbal. Po roce 1948 byl tento proces z politických důvodů značně omezen. Změna nastala v 60. letech 20. století ve spojitosti s politickým uvolňováním, př.: rock, metal. Výrazné množství přejatých slov přišlo se změnou politického režimu po roce 1989.¹⁰⁶

---

¹⁰³ Mlčoch, M. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. Olomouc : SDV FF UP Olomouc, 2002. 1. vydání. 44 s. ISBN 80-244-0397-8 s. 13-14.

¹⁰⁴ RAIS, Tomáš. *Jazykové prostředky komunikátů mluvené sportovní žurnalistiky (se zaměřením na televizní přímé přenosy utkání ledního hokeje)*. Olomouc, 2010. 48 s. Bakalářská práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Vedoucí práce Mgr. Miloš Mlčoch, Ph.D. s. 21.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 22.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 22.

Proces přejímání z angličtiny má několik hledisek:

- 1) zvuková a grafická přizpůsobení - rozdíly mezi českou a anglickou ortoepií i grafickým zaznamenáváním lexémů jsou výrazné: *breakball x brejkbol*,
- 2) rozdíly ve způsobech přizpůsobení – vyskytují se grafické podoby českou ortoepií: *fotbal, volejbal*, anglickou – *skateboard, hattrick, squash*,
- 3) lexémy existující v české i anglické podobě: *kopaná – fotbal*,
- 4) psané dublety: *matchball – mečboll*,
- 5) slova s citátovou vlastností: *play off*.

Některé anglicismy se adaptují na český deklinační systém: *matchball x matchballů, time-out x time-outů*, jiné anglicismy jsou nesklonné: *finále, play-off*. Dále se v jazyce sportovní žurnalistiky v rámci slovotvorby objevují slova pojmenovávající osoby: *snowboardista*.¹⁰⁷

3.5.1.4 Propria

Zvláštností sportovní žurnalistiky je častý výskyt proprií (vlastních jmen), resp. jmen z proprií odvozených, zejména v názvech klubů a v označení sportovců:

Pojmenování dle trenéra klubu – Busbyho děti (mužstvo Manchesteru United), pojmenování dle města – Liberec, Jablonec.¹⁰⁸

3.5.1.5 Publicismy

Jsou to slova a slovní spojení, která se vyskytují v psané i mluvené žurnalistice. Ve sportovní žurnalistice se objevují velmi často. Mezi publicisty jsou velmi oblíbené, např.: *režírovat zápas, horká půda, utrpět debakl, potvrdit roli favorita, pečtit výsledek, bojovat o záchranu*.¹⁰⁹

3.5.1.6 Synonymie

V jazyce sportovní žurnalistiky se také často objevuje synonymie, především pro popisování hráčů či herních případů. Například *čaroděj* pro pojmenování brankáře, *sudí*,

---

¹⁰⁷ RAIS, Tomáš. *Jazykové prostředky komunikátů mluvené sportovní žurnalistiky (se zaměřením na televizní přímé přenosy utkání ledního hokeje)*. Olomouc, 2010. 48 s. Bakalářská práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Vedoucí práce Mgr. Miloš Mlčoch, Ph.D. S. 22-23.

¹⁰⁸ Mlčoch, M. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. Olomouc : SDV FF UP Olomouc, 2002. 1. vydání. 44 s. ISBN 80-244-0397-8. s.22.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 23.

soudce namísto rozhodčího nebo *přenesení těžiště hry* či *oslovení spoluhráče* jakožto označení přihrávky gólmana. Sportovní publicisté dále často využívají přezdívky pro sportovce motivované jejich jmény, užívají se také „synonymně“. Například Jan Koller byl přezdíván Golem ze Smetanovy Lhoty, dlouhán, kolos, historicky nejlepší střelec fotbalové reprezentace či Dýno. Fanoušci všechna tato označení znají, proto bývají kupříkladu komentátory užívána jako synonyma vlastních jmen. Dále bývají sportovci (celé týmy) pojmenováni dle klubu, který reprezentují. Z českého prostředí jde například o fotbalisty pražské Slavie, kteří bývají nazýváni *Sešívání*, či fotbalisty londýnského West Hamu United, o nichž se hovoří jako o *Kladivářích*.¹¹⁰

3.5.2 Snaha o beletrizaci, emotivitu a hodnocení

Po roce 1989 zaznamenáváme v textech sportovní žurnalistiky prostředky beletrizace. V popisu situace se objevuje gradace a dramatizace. Publicisté mnohdy kombinují jazykové prostředky, jimiž chtějí posluchače i pobavit:¹¹¹

„Jejich hoši Žižkovany neválcovali, neboť byli zachvázeni nervozitou, která nohy udělala olověné a před očima mlhu.“¹¹²

„Emotivita vstupuje do popředí zejména v těch případech, když novinář píše o oblíbeném sportovci nebo týmu. Markantní je to hlavně v mluvené sportovní reportáži. Novináři ve svých článcích často zaujímají hodnotící stanovisko, a to jak explicitně, tak implicitně.“¹¹³
Jako příklad můžeme uvést tato adjektiva či spojení: *„Hladké vítězství, drtivá převaha, krutá porážka, do druhého poločasu nastoupili jako vyměnění (jako pokropení živou vodou), po přestávce zvedli hlavu, za vynikající výkon ve druhém poločase si vítězství zasloužili.“¹¹⁴*

---

¹¹⁰ Mlčoch, M. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. Olomouc : SDV FF UP Olomouc, 2002. 1. vydání. 44 s. ISBN 80-244-0397-8. s. 23 – 24.

¹¹¹ Tamtéž, s. 18.

¹¹² Tamtéž, s. 15.

¹¹³ Tamtéž, s. 18.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 16.

4 Analyzovaní komentátoři

4.1 Štěpán Škorpil

Štěpán Škorpil se narodil 13. dubna 1945 v Praze. Kladný vztah ke sportu měl již od útlého mládí. V roce 1963 se stal držitelem československého dorosteneckého desetibojařského rekordu. Roku 1969 dokončil svá studia na FTVS UK se specializací na atletiku. Vojenskou službu strávil na Dukle a od 70. let pracoval jako sportovní komentátor atletiky, fotbalu, hokeje a plavání v Československé televizi. V letech 1984–1988 byl členem představenstva Českého atletického svazu. Pod tlakem politických důvodů musel roku 1990 z ČT odejít, poté pracoval na rádiu Vox či v televizi Premiéra – dnešní TV Prima. Od roku 1998 působí jako komentátor na sportovní stanici Eurosport.¹¹⁵

4.2 Jiří Štěpán

Jiří Štěpán je sportovní redaktor, který působí České televize (v sekci ČT sport). Jeho specializací je fotbal a v současnosti se podílí na přípravě fotbalového pořadu Magazín Ligy mistrů.¹¹⁶

Dříve působil jako fotbalový komentátor. Byl součástí komentátorského týmu na fotbalovém MS 2014 v Brazílii.¹¹⁷ Uznávaný sportovní novinář současnosti Luděk Mádl o něm a Jaromíru Bosákovi v červnu 2014 prohlásil: *... „umí přirozeným, lidským způsobem přiblížit, co se na trávníku děje - a hlavně proč. Fotbalu oba rozumí a na svou práci se dokážou perfektně připravit...“*¹¹⁸

Komentoval i na EURU 2016, které se konalo ve Francii.¹¹⁹ Jeho prozatím poslední komentátorskou zkušeností je působení na fotbalovém MS 2018 v Rusku.

---

¹¹⁵Dostupné z: <http://www.atletikavselijak.estranky.cz/clanky/atleticti-novinari-rozhovor-se-stepanem-skorpilem---cast-1..html>, cit. 2018-12-20

¹¹⁶Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10207454431-magazin-ligy-mistru-uefa/218471291125218/>, cit. 2018-12-20

¹¹⁷Dostupné z: <https://sport.ceskatelevize.cz/clanek/fotbal/ms/ms-2014/fotbalovy-maraton-na-ct-nabidne-vsechny-zapasy-i-nove-studio/5bdf5beb0d663b6fe8fc42ad>, cit. 2018-12-20

¹¹⁸ Dostupné z: <https://www.respekt.cz/fokus/sranda-musi-bejt-ve-studiu-kamarad-i-na-pazitu>, cit. 2018-12-20

¹¹⁹Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11380245141-me-ve-fotbalu-2016-francie/216471291120015-francie-albanie/>, cit. 2018-12-20.

5 Analýza projevu fotbalového komentátora Štěpána Škorpila z roku 1982

Praktická část se nejprve zaměří na projev z roku 1982, kdy fotbalový komentátor Štěpán Škorpil (společně s Karolem Polákem) prováděl finálovým utkáním mezi Itálií a SRN. Délka jeho projevu odpovídá zhruba jednomu poločasu.

5.1 Analýza zvukové roviny projevu Štěpána Škorpila

5.1.1 Krácení vokálů

Zápas místy nabídl vzrušující situace, které vyžadovaly rychlejší tempo řeči. Škorpil tak pro časovou úspornost krátil některé vokály. Tato odchylka nepatří mezi výrazně rušivé aspekty projevu.

„podivejte se na, bude to rohovy kop, hráče německé spolkové republiky, italske radosti“

5.1.2 Prodlužování vokálů

Tento jev jsme v celém projevu zaznamenali jen v jediném slově – *Gól*, a to ještě velmi ojediněle, přestože po dobu Škorpilovy promluvy padly góly tři. V jediném případě zaznělo: „*Góóól!*“

Celkový projev tak působil velmi koncentrovaně a připraveně. To je další doklad Škorpilovy profesionality. Prodloužení tím, že bylo ojedinělé, působilo na posluchače (diváky) atraktivně a zdůraznilo významnost komentovaného momentu.

5.1.3 Vkládání vokálů

V promluvě si komentátor pro usnadnění výslovnosti často pomáhá samohláskou /u/, což je ale v souladu s ortoepickou normou. Tento jev není vnímán jako chybný a navíc jej divák očekává.

„Osumnáctiletý hráč, sedumnácti osumnácti metrů, sedum a půl minuty finále“

5.1.4 Nedbalá ortoepie slov

Během utkání jsme slyšeli slova, která nebyla artikulačně správně vyslovena. Důvodem mohla být překvapivá situace na hřišti nebo velmi vysoké tempo hry, vyžadující rychlý a přesný komentář. Výslovnostní nepřesnosti se objevovaly velmi ojediněle. Problémy se vyskytly s vlastními jmény.

„žádná mia (míra), Littbar Littbarski, mez mezi, buchla (bouchla), Rummen Rummenigge, notně nutně, vprvo (vpravo), ituaci (situaci)“

5.1.5 Nevhodné mezery v projevu

Mluvený projev potřebuje pauzy, je však důležité najít vhodné místo. Škorpil v komentovaném utkání použil pauzy, které vyhodnocujeme jako nevhodné. Vyskytly se totiž na místech, kde komentář postrádá svoji celistvost a informace je poté zbytečně segmentována. Celkový projev tedy ztrácí svoji svižnost a divákova pozornost může být snižována:

„Jak Oriali, _ tak Shirea, hra se zastavila, protože _ fauloval, Schumacher _ už dva roky“

5.1.6 Artikulační spodoba

Chápeme jako *„artikulační přizpůsobení sousedních hlásek: je to proces, kterým se vyrovnávají artikulační rozdíly mezi dvěma a více sousedními hláskami, z nichž každá se v izolovaném postavením tvoří na jiném artikulačním místě.“*¹²⁰ Toto přizpůsobení usnadňuje Škorpilovi výslovnost např. u souhláskových dvojic *tš* na *š*. Dále, jak uvádí Hůrková, zdvojená souhláska se vyslovuje jako jedna. V neposlední řadě jsme postřehli změnu *z v* na *f*. Komentátor tím rychleji vysloví, co se děje na hřišti:

„největším vzrušením, nejčisčí svědomí, titulu nejvyšším ve fotbalovém, italské fandofství“

---

¹²⁰ HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995. 74 s. ISBN 80-85827-93-X, s. 30.

5.1.7 Shrnutí zvukové roviny projevu Štěpána Škorpila

Musíme podotknout, že zvuková rovina projevu Štěpána Škorpila je vysoce profesionální, jelikož se v ní nevyskytují žádné zásadní rušivé prvky typu hezitačních zvuků, nadměrné nesprávné artikulace, rušivého prodlužování či vynechávání určitých hlásek.

V neposlední řadě bylo zajímavé sledovat, jak se Škorpil ve velmi emotivně vypjatých situacích v utkáních nenechal unést, tudíž zvuková stránka jeho komentáře byla kontinuální. Projev hodnotíme jako kultivovaný a dle ortoepické normy téměř dokonalý.

5.2 Analýza lexikální roviny komentáře Štěpána Škorpila

V projevech fotbalového komentátora nalézáme mnoho lexikálních „zvláštností“ (specifik). Jedním z nich je fotbalová terminologie, která je typická tím, že její význam je více znám fotbalovým příznivcům a fanouškům než lidem, kteří mezi ně nepatří.

Fotbalová terminologie je pro komentátora nezbytně důležitá, jelikož jí přibližuje dění zápasu fotbalovým příznivcům. Další výhodou sportovní terminologie je bezesporu časová ekonomie, jelikož určitou situaci komentátor nemusí dlouze popisovat a může se soustředit na další fotbalové situace. Dále můžeme říci, že terminologie s sebou nese i určitou jazykovou rozmanitost.

5.2.1 Fotbalová terminologie

Vybrané lexikální jednotky klasifikujeme jako fotbalovou terminologii. Zazněly z úst Štěpána Škorpila ve finálovém zápase MS 1982 ve Španělsku. Zápas vyhrála Itálie nad SRN 3:1.

Například:

„Pokutový kop, penalta, rozhodčí, žlutá karta, rohový kop, branková čára, mimo branku, nedal penaltu, libero, faul, přímý volný kop, hlavičkoval nad, brejky, pokutové území, italská tříčlenná zeď, kapitánská páska; druhý poločas“

5.2.2 Cizí slova

V projevu Štěpána Škorpila jsme dále našli cizí slova. Mají svou českou podobu, ale pro diváka jsou atraktivnější slova cizí. I v tomto případě tedy Škorpil se soustřeďuje na

fotbalové příznivce, kterým svým komentářem projevuje svoji odbornost, připravenost a profesionalitu. Uvedená cizí slova pronesená Štěpánem Škorpilem jsou za lomítkem doplněna českou podobou.

„Libero/poslední obránce, foul/nedovolený zákrok, ofsajd/postavení mimo hru, brejky/rychlé protiútoky, signál/smluvené znamení, aut/zámezí, balon/míč, gól/vstřelená branka, fotbal/ kopaná, likviduje/odstraňuje“

5.2.3 Fotbalové fráze

V projevu jsme dále našli i často používané fotbalové fráze, které nejsou při komentování fotbalových utkání neobvyklými. Komentátor je používá k co možná nejsrozumitelnějšímu přenosu informací divákovi. Z důvodu časové ekonomičnosti lze jejich přítomnost očekávat. Většina frází vychází z fotbalové terminologie.

Například, když komentátor chce popsat, že hráč vyniká ve střelbě z dálky, tak využije fráze *umí z dálky*. Další specificky fotbalovou frází by mohlo být například spojení *propagačně vyzkoušel Zoffa*. Jedná se o popis jednoduchého zákroku pro brankáře, který nijak nesouvisí s propagací, ale vyjadřuje, že se jednalo o snadný zásah. Silně expresivní je například i *střelecká šňůra*, což je fráze využívaná pro označení několika gólů jednoho hráče. V projevu Štěpána Škorpila se nachází i mnoho dalších takových frází, například:

„je to výhoda volného přímého kopu, odpískal ofsajd, neproměnil pokutový kop, zblokoval střelu, neměl s touto střelou práci, brání úspěšně, je rozhodnuto, snížil na, dosáhl vrcholu své sportovní kariéry, sám na hrotu, střelecky probudil, ve zdi, míč posílá nad břevno, přetažený míč, nabíhá na hlavičku.“

5.2.4 Přirovnání

Jejich účel je oživení, ozvláštňení samotného projevu či pro pobavení diváka v nepříliš akčních chvílích.

„Do strany rozvíjený útok jako v rugby, prošli kvalifikační skupinou o chlup, to jsou skoro hokejové brejky, dramatické situace před brankami zatím vzácné jako šafrán“

Poslední jmenované přirovnání na diváka může působit až básnicky. Šafrán je květina velmi vzácná stejně jako góly, šance a střely v dané situaci. Můžeme říci, že jde v tomto případě o metaforu až básnické přirovnání, které však působí jako eufemismus, protože jím Škorpil sděluje, že se hráčům příliš nedaří. Komentátor až básnicky pojmenoval nudnou pasáž, čímž se snažil diváka pobavit ve snaze neodradit ho od sledování samotného zápasu.

5.2.5 Metafory

Komentátor jimi dosahuje většího přiblížení situace divákovi a vtahuje jej do zápasu. Metaforami klade větší důraz na důležitost a jedinečnost komentovaného utkání. Jako příklad můžeme uvést metafory s náboženské či mýtickou tematikou. Jedná se například o: „*Zůstane před branami fotbalového Olympu, chtějí udržet gloriolu a svatozář nebo zázračným zákrokem.*“

V prvním případě můžeme hovořit o přirovnání výhry finále MS k antické hoře Olymp, kde sídlili bohové. Výhrou se tedy hráči stanou fotbalovými bohy. Získají božskou nesmrtelnost.

Velmi podobné je to i u druhé metafory. Svatozář neodmyslitelně patří ke svatým. Komentátor zde přirovnává hru bez inkasované branky k slavným svatým hvězdičkám nad hlavou svatých. Bezchybnost přirovnává ke svatosti.

V dalším případě přirovnává brankářský zákrok Itala Dina Zoffa k zázraku, který přesahuje lidské chápání. Škorpil tak upozorňuje diváka na jedinečnost zákroku.

„*Zařazen fotbalový neutrální, rychlosti vyřazeny.*“

Další metafora je z automobilového prostředí. Komentátor chce divákovi přiblížit fotbalovou situaci, která není zábavná, jelikož postrádá tempo. Metafora je delší, jelikož pro ni existuje časový prostor. Daná situace si nežadá dynamický komentář.

„*Zoff diriguje své spoluhráče, Zoff si tam svoje hráče dorovnal.*“

Dále se vyskytla metafora z hudebního prostředí. Komentátor přirovnává italského brankáře Zoffa, který potřebuje srovnat své spoluhráče v obraně, k dirigentovi, který řídí svůj soubor. Škorpil zde předkládá divákovi ukázkou řízení lidí, jako dirigent řídící hudební těleso. Stejný význam má i druhý Škorpilův komentář, avšak nechtěl používat stejná slova.

„Italové diktují tempo, Tardelli hrdinou, paráda Contyho“

Tyto metafory vypovídají o italské herní převaze, jelikož v tu dobu měli více času balon pod kontrolou než Němci. Škorpil Tardelliho pasoval na hrdinu, jelikož vstřelil branku v nejdůležitějším utkání. Parádou Contyho Škorpil popisoval překvapivé a zároveň krásné oklamání soupeře. Výše zmíněné metafory skrývají v sobě i časovou úspornost, která zpravidla bývá pro nepřipravené dynamické projevy výhodná. Snižuje totiž riziko výskytu nevhodných prvků projevu jako např.: hezitační zvuky.

„Jedním z těch, kteří vytvářeli tuhle tu ohromnou fotbalovou italskou epopej.“

Touto metaforou je přibližována ona velikost vítězství ve finále MS, přirovnává je k velkolepému dílu. Tím vyjadřuje výjimečnost situace a větší apel na diváka. Škorpil tím nekomentuje výkon jen v tomto utkání, ale celou cestu italského mužstva mistrovstvím světa 1982 ve Španělsku.

„V hledišti se chystá veliký výbuch italské radosti, zatím však neměl přesnou mušku, Briegel vzal takovým nelsonem, ostré jsou ty souboje.“

Škorpilův projev obsahuje také metafory a metonymie z válečné, bitevní či vojenské terminologie. Divákovi je situace popisována jako skutečná bitva, ve které hráči nic nevypustí a kde se vyskytuje maximální nasazení i v řadách návštěvníků stadionu při finále mistrovství světa. Stadion je místo plné velkého napětí.

Štěpán Škorpil během zápasu použil mnoho metafor, jednalo se například o: *„V hloubi pole, prohodil si míč kolem, až teď tam zaskočil, patřil k momentům, které oživily 2. poločas. prezident nezůstává chladný, proti svým osobním strážcům neprosazují, odnesla to noha záložníka mužstva NSR, odražený míč posílá nad břevno.“* Poslední příklad popisuje nepřesnou střelu na branku soupeře. Konkrétně vysoko nad ni. Břevno je horní tyč branky. *Hledá cestičku* považujeme za expresivní výraz pro překvapivou a nečekanou přihrávku na svého spoluhráče například *měkoučkým centrem*, který popisuje velmi přesnou přihrávku vzduchem.

5.2.6 Metonymie ze zápasu

„Hlediště se probouzí, do posledního místečka nabitý stadion, Apeninský poloostrov se raduje, výsledek se zapíše do fotbalových análů.“

Ostatní metafory a metonymie jsme již podrobněji netřídili. Domníváme se, že díky nim byl celkový Škorpilův projev živější, přitažlivější. Za celou dobu jeho komentování jsme nezaznamenali opakování stejných výrazů. To jen dokládá Škorpilovu vysokou profesionalitu a připravenost.

V projevu jsme se setkali s ambivalentními prostředky. Např. u sportovní terminologie s cizími slovy. Divák se dozvídá, že používá cizí slova, o kterých nevěděl. Samotnému komentátorovi to usnadní projev.

5.2.7 Opisná pojmenování

V komentáři jsme post i opisná pojmenování:

„Pomezí rozhodčí/Ing. Vojtěch Christov odmával ofsajd, vhadzují hráči v bílém/hráči SNR, Apeninský poloostrov se raduje/Itálie se raduje“

Důvodem použití opisných pojmenování je snaha neopakovat stejná slova a fráze či vyplnit nezáživné chvíle v zápase. Dalším důvodem může být větší přiblížení popisované skutečnosti, kterou může doprovázet i edukativní charakter. Pro příklad uveďme: Apeninský poloostrov. Neznalý divák si tak může s jistotou spojit Apeninský poloostrov s Itálií.

Když Škorpil hovořil o pomezím rozhodčím, před jeho jménem vždy zazněl akademický titul Ing. Můžeme to přičítat tomu, že v 80. letech minulého století nebyl tak vysoký počet vysokoškoláků ve srovnání se současností. V divákovi to posílí pocit větší autority, která je pro fotbalového rozhodčího velmi podstatná.

Při popisování skutečnosti komentátor používal i barvu dresů německých fotbalistů. Divák si tak mohl povšimnout, jaká barva je pro Němce typická. Zároveň tím nezdůrazňuje konkrétního hráče, ale celý tým.

5.2.8 Shrnutí lexikální roviny projevu Štěpána Škorpila

Škorpilův lexikální projev můžeme zhodnotit jako vysoce profesionální. V jeho projevu jsme nenašli opakování stejných metafor, metonymií či opisných pojmenování. To

potvrzuje komentátorovu bohatou slovní zásobu, pohotovost a připravenost. Je zajímavé povšimnout si, že Škorpil nepoužívá zkracování termínů – univerbizaci, jako příklad uveďme termín *žlutá karta*. Komentátor jej vyslovil vždy v této podobě. Dnes spíše komentátoři používají termín *žlutá*. Podobné to je u termínu *rohový kop*, který použil častěji než termín roh. V tomto se odráží celková kultivovanost Škorpilova projevu. V projevu nám však chyběla originální aktualizace, která by více zaujala, pobavila či poučila diváka. Chyběly expresivní prvky, které by diváka více vtáhly do dění zápasu. Například citoslovce.

5.3 Ostatní jazykové roviny - Syntax

5.3.1 Otázky

„Znovu signál? Ano, jakoby rezignace?, karta? Ano“

Škorpil do svého projevu zakomponoval i krátké dotazy. Otázky, na které odpověděl, ale i ty, které definujeme jako řečnické. Obě skupiny upoutají divákovu pozornost. Jejich užití se vyskytlo ve vhodné situaci. Komentátor tím klade větší důraz na diváka a jeho vnímání zápasu. Projev se tedy stává interaktivnějším.

6 Analýza projevu fotbalového komentátora Jiřího Štěpána z roku 2018

Praktická část vychází ze dvou zápasů MS 2018 v Rusku. Půjde o skupinové utkání mezi Mexikem a Švédskem a dále osmifinálové střetnutí Belgie s Japonskem.

6.1 Analýza zvukové roviny projevu Jiřího Štěpána

6.1.1 Krácení vokálů

V profesionálním komentátorském projevu by nemělo docházet ke krácení vokálů, které jsou dlouhé. Krácení nastává ve vypjatých situacích, které vyžadují rychlé tempo řeči, a tedy i rychlejší výslovnost. Ve většině případů tato odchylka nebyla rozpoznána na první poslech. Štěpán dlouhé samohlásky vyslovoval krátce.

„Dnes zatím žádnou, a Japonci mají po náskoku, může tahnout protiútok, především Jan Vertonghen, koresponduje s tím, myslím, že nervozní, vrátím se k.“

6.1.2 Prodlužování samohlásek

Vedle krácení vokálů by nemělo dle ortoepické normy docházet ani k jejich nadměrnému prodlužování. Štěpán se této odchylky dopouštěl ve chvílích vysokého fotbalového napětí. Zaslechli jsme je v pasážích utkání, které byly plné šancí na ohrožení branky soupeře. Prodloužení samohlásek se nejvíce týkalo jmen hráčů. Těchto situací jsme ve Štěpánově projevu našli nemálo, a tak tento prvek můžeme označit za rušivý.

U gólových situací tento prvek jako rušivý nehodnotíme. Štěpán tím více vtahuje diváka do zápasu. Snaží se o zvýšení emocionálního prožitku, což se mu daří. Použití těchto výrazů nezaznělo příliš často.

„Takashi Inuuuuui, Šindži Kagawaaaaa, Nagatomooo, Hazaaaard, tyč, Hazaaaard, na jeho, proti němuuuu, vůuuúbec si ted', přihrávka na Hondiúúú, Lukakuuuuu, výborně Kawašimaaaa, Axel Witseeeel, Kevin De Bruyneeee, Lukaku pod sebeee, Munieeee na zadní tyči, Witsel to zkusiiiiil, Emil Forsbeeeerg, proti němu Augustinsooon, na Olu Toivonenaaaa, tady je Lozanoooo, na Sebastiana Larsonaaaa, dává góóóóól.“

6.1.3 Vkládání samohlásek

Ve Štěpánově projevu jsme našli vkládání vokálu *U* v číslovkách sedm a osm. Jiřina Hůrková v publikaci o české výslovnostní normě píše, že tento jev je přípustný. Tento vokál usnadňuje ortoepii. Štěpán si touto samohláskou pomohl vždy.

„Na konci osumačtyřicáté, měli osumadvacet faulů, z těch sedumnácti gólů, osumačtyřicet let, dva tisíce osumnáct.“

6.1.4 Vynechávání souhlásek

Vynechání souhlásek česká ortoepická norma nepřipouští. Tento jev oproti předchozímu můžeme označit za nezáměrný. Samotné vynechávání je způsobeno nedbalou výslovností. Ve Štěpánově případě chyběly ve slovech konsonanty *j, h, k, v*. Tyto případy nebyly ojedinělé. Projev se tím stává méně kultivovaný. Ve většině případů chyběly souhlásky v ukazovacích zájmenech.

„Tenle šampionát, tenle tým, takle obehrál, eště zavalený, k balonu eště, eště jednou, tímle zápasem, tenle centr, eště to byl, vzledem k tomu, samořemě je, ani dyby ho svlékl, pude se na to, zládáním vzteku, v tomle zápase, s tímle, dyš se mu, tak kůli.“

6.1.5 Nedbalá ortoepie slov

Níže uvedené příklady dokládají nesprávnou ortoepii slov, která Jiří Štěpán použil. Důvodem byla špatná artikulace, jež mohla být zapříčiněna nepřipraveností mluvidel v situaci, která vyžadovala rychlejší tempo řeči.

„Ve tříš obráncovém systému, zavánělo ofsa ofsajdem, na šampionátu čtyři šstřely, to zzzvládl, předal poš poštu, získává odstú odpustek, tady je ŠŠŠibasaki, Acel Axel Witsel, kompre kompletní, Krevina De Bruyneho, sebou ža zajímavý, Hazardovu s šanci, Jeka Jekatěrinburg arény, odko odkop, pěšš, pět Švédů, naopak t tknut, připravený Far, Fabián, velký fof fotr nebude, vyvra vyvrátil, všichni hráčči.“

6.1.6 Nesprávná ortoepie slov nějak a nějaký

Tato slova Jiří Štěpán použil v hovorové podobě *ňák* či *ňáký*. Fotbalový fanoušek to zřejmě nebude považovat za problémový prvek, avšak musíme upozornit, že tato podoba slova do spisovné češtiny nepatří. V celém projevu jsme nenašli spisovné tvary.

„Tak ňák se, na ňákých, tak se ňák tak mluví, to ňák tak zkrachovalo, ňákých dvacet centimetrů, ňák tak určuje, ňáké ty.“

6.1.7 Nesprávné mezery v projevu

V komentáři se objevily pauzy na nevhodných místech. Nejvíce jich bylo v situacích, které nepopisovaly aktuální dění na hřišti, ale přibližovaly určitého hráče. Tyto promluvy byly dlouhé a konstrukčně složité. Daná výpověď o hráči určitou segmentací ztrácí svoji koherentnost a odvádí divákovu pozornost. Dále jsme v určitých pasážích postřehli úplné komentátorovo odmlčení. Ve chvílích, kdy divák očekával komentář, žádný nenásledoval. Tyto momenty však byly velice ojedinělé.

„Jeho syn, _ který do povědomí, Carrasco si _ pomohl faulem, To by byl _ moment zápasu, tak se vrátil do Belgie a _ kopal tam, jestli by se mu nemohli _ věnovat a pomoci s tréninkem, má hlavně _ v noze dynamit, kdo momentálně _ nemá v Belgii, s výškovou _ indispozicí, pomohl Hullu k _ osumnáctému místu.“

6.1.8 Použití hezitačních zvuků

Tento prvek můžeme označit jako velmi rušivý. Štěpán jej využívá k napojení promluv jedné na druhou, čímž zaplňuje tiché momenty. Nejvíce se objevovaly v doprovodných informacích mimo komentované fotbalové utkání.

„Ted' eeee úplně neodhadl, ale ta zed' eeee, mexických seriálů eee chápou, ze všech eee elitních soutěží, co se stalo eee, jako expert eee u televize.“

6.1.9 Sylabická segmentace

V zápasech mohl divák zaslechnout občasné členění komentátorovy řeči na slabiky. Tento prvek může na diváka výrazně zapůsobit. Je rozpoznatelný v prvním poslechu, kdy jej Štěpán užívá velmi frekventovaně. Můžeme říci, že je pro něj tento prvek typický, objevuje se i mimo analyzované zápasy. Štěpán se snaží segmentací docílit většího důrazu

na vyslovené skutečnosti, což se mu daří. Štěpán členění používá i v méně atraktivních situacích. Domníváme se, že sylabická segmentace není v rozporu s ortoepickou normou, avšak v nadměrném užívání to působí rušivě.

„Kagawa vy – pá – lil, Vertoghen to na – pra – vil, Kompany po – mo- hl si faulem, pro – ti Yo-shi – dovi, pro – to – že byl faulován, na Chad – li – ho, Sakai pro – ti ně – mu; bude v po – ho – dě, balon pře – ta – žený, za – se - ká – vačka, uk – va - pil se, střelu lik – vid – du- je.“

6.1.10 Artikulační spodoba

Toto přizpůsobení ulehčuje Štěpánovi výslovnost v rychlém tempu řeči v závislosti na vývoji zápasu. V zápasech jsme se setkali např. s usnadňujícími konsonanty *č, c*, souhláskových dvojic *tš* a *ds*. Tento prvek není nenormativní.

„Je odchovancem toho největšího švédského klubu, největší líheň talentů v celém Švédsku, to byla nejchudčí země Evropy, se sponzorem švédské reprezentace, zemi pohltilo fotbalové šílenství, Lukaku přecočený, Mexičané jsou výrazně niší, nejnišího Švéda.“

6.1.11 Shrnutí zvukové roviny projevu Jiřího Štěpána

Ve zvukové rovině projevu jsme nenašli žádnou artikulační poruchu. Faktem ale zůstává, že Štěpán častokrát používal rychlé tempo řeči na úkor správné artikulace, potažmo ortoepie, poněvadž chtěl více vtáhnout diváka do dění zápasu.

Komentátorský styl Jiřího Štěpána můžeme označit za velmi emotivní, což je patrné například při zesílení hlasu. Musíme tedy konstatovat, že komentátor se nejednou nechal emotivně unést a jeho projev byl až nesrozumitelný. Důkazem toho může být nadbytečné prodlužování vokálů či nedbalá ortoepie v rozporu s výslovnostní normou. Ve zvukovém projevu Jiřího Štěpána tedy byly nalezeny výše zmíněné nepřesnosti.

6.2 Analýza lexikální roviny

6.2.1 Fotbalová terminologie

V projevu jsme zaznamenali prvky fotbalové terminologie, jenž cílí na znalost a připravenost fotbalového diváka. V dynamické fázi hry slouží fotbalová terminologie

k časové ekonomii projevu komentátora. Zde opět komentátor prokazuje svoji profesionalitu:

„Standardní situace/rozehrání po nedovoleném hraní, ofsajd/postavení mimo hru, žlutá/žlutá karta, pas/přihrávka vzduchem, hlava/trefení míče hlavou, šlapák/šlápnutí na soupeře, bek/obránce, šajtle/způsob kopu do míče, vápno/území, kde může brankář hrát rukou, defenzivní/obranný, faul/hra proti pravidlům, rohový kop/kop z rohu hřiště, patička/kopnutí patou do míče, klička/obehrání soupeře, top sezóna /nejlepší sezóna, centr/přihrávka vzduchem, asistence/přihrávka na gól, kanonýr/produktivní útočník, hrát na hrotu/hrát vpředu, vlastenec/vlastní gól.“

6.2.2 Cizí slova

V komentářích se vyskytla i cizí slova. Zde se nám jeví jistá dvojakost, jelikož některá slova patří do sportovní terminologie i cizím slovem. Divák si může uvědomit, že již automaticky používá cizí termíny, a to bez cíleného záměru. Jiří Štěpán zde opět prokazuje svoji profesionalitu a připravenost:

„Fifty – Fifty /padesát na padesát, konfrontace/střetnutí, indispozice/náhlá nezpůsobilost, liga/soutěž, kombinuje/spojuje, balon/míč, kalkulovat/počítat, likviduje/odstraňuje, signál/smluvené znamení, kandidát/uchazeč o funkci, playmaker/tvůrce hry, debakl/velká prohra; gól/vstřelená branka, neinkasoval/nedostal, handicap/ nedostatek, expert/odborník, hybrid/míšenec, koncentrace/soustředění, forčeking/napadání.“

6.2.3 Fotbalové fráze

Jiří Štěpán použil fotbalové fráze, které častokrát zaznívají z úst fotbalových komentátorů. Důvodem jsou často opakované pozice a polohy fotbalových hráčů na hřišti. Fotbalový komentátor jimi odráží skutečnost na hřišti. Můžeme tedy předpokládat komentáře stejných situací. Opakovatelností se slova stávají frázemi, které pravidelně zaznívají z úst fotbalových komentátorů pro snadnější divákovu orientaci v zápase:

„Zpracuje balon, potřebuje balón do běhu, poskytnuta výhoda, přenesení na, byl pokryt, odkop od branky, vhazuje na, to zkusil z dálky, bez inkasované branky, má pod kontrolou, snažil se propálit, obhodil si.“

6.2.4 Opisná pojmenování

Ve Štěpánově komentáři jsme našli několik opisných pojmenování. Použil je proto, aby skutečnost na fotbalovém hřišti nepopisoval opakujícími se slovy. Projev by tím ztrácel svoji dynamiku a originalitu, poněvadž divák nechce slyšet stále stejná slova. Zápas by pro něj pak mohl být nudný. Opisná pojmenování mohou diváka pobavit, ale i ponaučit. Opisem se o pojmenovávané skutečnosti dozvídáme další informace. Např. Štěpán například při popisování pojmenoval hráčovy předky cílem maximálně přiblížit konkrétního hráče, který vypadá atypicky. Divák tak získá nefotbalovou informaci, která ho zaujme.

Hráči národních týmů byli popsáni svými klubovými kariérami. Divák tedy mohl hráče porovnat v národním a klubovém týmu. Tento prvek má zvýšit atraktivitu fotbalu pro diváka.

Štěpán také opisováním představoval jednotlivé země hrající na MS. Belgie přiblížil jako království a Japonsko jako Zemi vycházejícího slunce. Opět zde použil zeměpisná pojmenování, aby konkrétní účastníky MS co možná nejvíce přiblížil a zároveň diváka pobídl k vyhledávání dalších informací. Projev tedy získává edukativní charakter.

„Lozano/hvězdička z Eidhovenu přichycena, Januzaj/hrdina toho utkání s Anglií, Japonsko/ tam, kde vychází slunce, Belgie/ země, která vynalezla antikoncepci, Thomas Munier/Pošťák Thomas, Witsel/muž, který v sobě nezapře předky z Martiniku, Kompany/muž se zairskými předky, Belgie – Japonsko/samurajsko-d'ábelská bitva, V belgickém království/v Belgii, Augustinsson/zuřivý hokejista, Inui/hráč devátého týmu uplynulé sezóny španělské ligy, fauloval/pomohl si faulem, žlutá karta /to bude mít žlutý následek, Přihraje/pošle ještě jednu zásobu do vápna, přihraje/snaží k němu dopravit balon; Nepřihrál / žádnou gólovou zásilku do vápna nedoručil, útočný obránce/bere bránění jako doplňkovou činnost, nejlehčí hráč na turnaji/Inue by stačilo odstavit fouknutím, Inui/První Japonec, co dal gól Barceloně, Kompany/kapitán Manchesteru City, Brání/má pod kontrolou“

6.2.5 Užití specifických jazykových prostředků – řečnické otázky, expresivní a hodnotící výrazy

6.2.5.1 Přechodníky

Pro oficiální mluvený projev jsou typické neutrální výrazy. Tím více v projevu vynikají prostředky, které se dnes již nepoužívají. Mezi tyto prostředky patří přechodníky a tvary od nich odvozené. Štěpán je užil pro osvěžení a pestrost svého projevu:

„Rozběhnuvšího, vystoupivší.“

6.2.5.2 Hodnotící výrazy

Komentovaný zápas obsahoval i hodnotící slova a spojení. Štěpán těmito výrazy vyjadřuje svůj postoj ke komentované skutečnosti. Diváka tedy mohou tyto výrazy ovlivnit. Ve Štěpánově projevu však nebyly rušivé. Divákovi, který fotbal nesleduje často či není odborníkem, tyto výrazy mohou pomoci k orientaci v samotném utkání. V tomto případě má komentátor prostor pro subjektivnější vyjádření, čímž se více vryje do paměti diváka a zároveň zvýší jeho pozornost:

„Standardní situace, která není marná, tu hroznou minelu, proti Anglii byla 0 i s Běčkem, zas taková nuda to dnes není, umí určitě lepší kopy, a to by byl průšvih, určitě je v silách tohoto týmu dát gól, Japonci jsou na tom v pohodě se silami, sezónu má za sebou hroznou, rána nebyla špatná, šajtle byla parádní.“

6.2.5.3 Emocionální citoslovce vyjadřující překvapení

Štěpán svůj komentář místy doprovázel citoslovcem *OJ*. Tím vyjadřoval svůj pocit překvapení či nadšení z průběhu utkání. Tento prvek přispívá k uvolnění napjaté atmosféry při zápase. Komentátor tím více vstupuje do role zaujatého diváka a divák u televize získává pocit, že komentátor je na jeho straně. Ve Štěpánově případě toto citoslovce nerušilo celkový projev, naopak na sebe poutalo větší pozornost. Rozhodně bylo obohacující, jelikož se s těmito prostředky v oficiálních projevech příliš často neseťkáváme:

„Ojoho to by byl moment zápasu, ojohoj tohle byl odkop, ojohoj kam se to vydal, o, tak to tam mohlo klidně i spadnout, jeej, tak Roberto Martinez.“

6.2.6 Faktografické nepřesnosti

Ve Štěpánově lexiku byly objeveny nepřesnosti, které komentátor napravit. Štěpán záměrně využil kratší lexém *pardon*, aby jeho chybné vyjádření bylo co nejrychleji napraveno. Zajímavé je, že ve většině použil termín *pardon*. Toto řadíme mezi rušivé momenty, které snižují kvalitu komentátorova výkonu:

„Marcus Berg pardon to byl Emil Forsberg, Toivonen pardon todle už je Forsberg, Yoshida to byl pardon, Pardon byl to Marcus Berg, Viktor Claesson ne byl to Albin Ekdal, Fra pardon Fabian, Herrerovi pardon ke Guardadovi, ne беру zpět tohle je Lozano, Viktor pardon Robin Olsen měl problémy, pokud Luděk Zelenka pardon taky si je pletu, Yannicka, Edena Hazarda, Dries Mertens pardon Eden Hazard, Edena Dries Mertense.“

6.2.7 Štěpánova srovnání

„Jo tak to vypadá, že dřív dojdou zásoby ropy v Mexiku, než ti dají dnes gól.“

„Tak pokud v devadesátém sedmém bylo hospitalizováno přes sedm set dětí kvůli šílenství kolem Tamagoči, tak aby to dnes nebyly větší čísla.“

Dále jsme našli zajímavá srovnání, která dokumentují rozpoložení a atmosféru v jednotlivých týmech. Výše zmíněné srovnání přibližuje střeleckou smůlu Mexika v zápase se Švédy. Komentátor ji přibližuje pomocí geografické informace o Mexiku. Informace získává edukační charakter.

V níže zmiňované promluvě srovnává japonské vedení 2:0 nad favorizovanou Belgií analogicky k japonské události roku 1997. Komentátor se tím snaží maximálně přiblížit atmosféru japonských příznivců a zároveň přidat informace o zemi, kterou komentuje.

Srovnání celkový projev obohacuje. Geografické a historické informace ještě více přibližují komentovanou skutečnost. Komentátor zde výstižně použil analogii. Obě přirovnání také obsahují zjevnou hyperbolu až nonsensového typu. Tím se zvyšuje paradox nebo nepravděpodobnost situace, kterou popisují. Jejich vtip také odlehčuje napjatou atmosféru zápasu a stejně tak může určitým způsobem odvádět pozornost od selhání fotbalistů, již jsou takto „kritizováni“. Zápas tak neztrácí na dynamice, alespoň pokud jde o komentář.

6.2.8 Štěpánovy aktualizace

V komentování se vyskytlo několik lexémů, které bychom mohli označit za aktualizace. Přinášejí v sobě novost, vtipnost, čerstvost a neotřelost projevu. Samotné aktualizace se pokusíme přehledně utřídít do jednotlivých skupin. V některých případech se slovní obraty opakovaly. Můžeme je tedy vyhodnotit jako Štěpánovy typické jazykové prostředky.

6.2.8.1 Synonyma

Použil pro neopakovatelnost stejných slov, a tak popsal stejný jev jiným slovem například:

„Běží, běžel, běžet/vyřítit, upaluje, pádí, mazat, kvapí, chytá /lapí, vystřelil/vypálil, neodkopal/neodehrál, střela/pokus, pumelice/tvrdá střela, minela/chyba, poločas/polovina, žlutomodří/Švédové.“

6.2.8.2 Metafory z vojenské či válečné terminologie

„Žlutomodrý Gripen, švédská vzdušná převaha, Honda má v noze dynamit, si půjčil kopačky v muničním skladě, Berg se neprobil, Hernández odzbrojen.“

Tato slova Štěpán použil proto, aby utkání povýšil na bitvu. Divák cítí vyšší napětí z utkání a zápas mu není lhostejný a dává tím najevo, že hráči do utkání jdou úplně naplno. V jeho slovníku najdeme označení pro moderní válečnou techniku v podobě *Gripenu*, ale i zastaralé prostředky k boji, jako je střelný prach. Tento protiklad hodnotíme v projevu jako osvěžující a zpestřující.

6.2.8.3 Substantivní metafory

Dále jsme se rozhodli zmíněné metafory roztřídit dle slovně-druhové příslušnosti. Následně vybereme nejvýraznější zástupce a ty podrobněji zanalyzujeme.

„Smrt všech pavouků v koutě.“

Touto metaforou chtěl Štěpán popsat směr proměněného pokutového kopu, a sice kopu do horního rohu, jelikož pavouci tvoří své pavučiny právě zde.

Důvodem použití této metafory je zvýšení pozornosti. Divák je díky zmínce o pavoucích více zaujatý dějem na hřišti. V neposlední řadě tato metafora pobaví svou nadsázkou, která stejně jako u výše zmíněných přirovnání směřuje až k dada nebo nonsensu. Máme

tím na mysli představu fotbalisty, který při své práci zabíjí pavouky. Následují příklady dalších substantivních metafor:

„To bylo jen zbožné přání největších snilků nebo opilců, přes tyhle bodyguardy, získává odpustek, z té kudrnaté štice, fotbalové šílenství, Augstinsson je jedním z produktů, na poškádlení Belgičanů, tahle vata by stačit měla, fotbalové zemětřesení, tady žádný velký fojr nebude.“

6.2.8.4 Metaforická verba

„Kawašima přibyl mezi diváky.“

Toto je velmi originální metafora, jelikož popisuje situaci, kdy se japonský brankář Kawašima ani nepohnul a jen se díval, kam míč letí. Zde komentátor pojmenoval spojení mezi hřištěm a hledištěm. Pohotová metaforická zkratka. Štěpán zde tedy použil princip jazykové ekonomie. Ušetřil čas a zároveň situaci přehledně popsal.

„Kawašima vycestoval ze hřiště, Inui zase větrá Muniera, gól za Curtoase fouknout mohou, ten zatím mlčí, a pak tam vyrostl De Bruyne, zaměstnal dva Mexičany, Belgičané vycementovali obranu, hodně se utápěl ve vlastních kličkách, dlouho se s ním nepomazlil, s balonem čaruje Alvarez, Vela si nerozuměl s Chicharitem, Granqvist vystínoval Layúna, nafackováno dostal, Shoji se prohrabe až do Austrálie.“

6.2.8.5 Adjektivní metafory

„Zbouraný Dries Mertens, Augstinsson namlsaný, ta byla několikrát líznutá, za starých amsterdamských časů.“

Zde Štěpán výstižně použil analogii hráčských kariér obou belgických reprezentantů. Stručně a výstižně představil divákovi historii obou hráčů. Zároveň tím dává najevo, že tato skutečnost není současná. Divák je tak v rychlosti poučen.

6.2.8.6 Verbo-substantivní metafory

„Syn tesaře ted' vrazil ten klíčový hřeb do zad japonských bojovníků.“

Touto metaforou chtěl Štěpán popsat klíčovou situaci celého utkání, rozhodující gól pár sekund před koncem utkání. Popis této situace je až magický, jelikož zde spojil prvky z reálného světa a metaforicky je poupravil do světa fikčního. Projev je více autentický a legitimnější. Jako kdyby pouze tento hráč měl právo na čin, který provedl. Zároveň

popisuje zápas jako veliké odhodlání japonských hráčů. Tímto prvkem komentátor zápas povyšuje na příběh s magickými prvky. Komentář je tak přitažlivější. Následují další příklady:

„Rudí ďáblové budou vařit v kotli tři kousky Japonců, Rudí ďáblové tedy nabrali na vidle Japonce, Švédské tři korunky se valí na mexické Aztéky, Hernández vyplul ze žlutého moře, Mexičané musí sundat sombrero a smeknout.“

6.2.9 Shrnutí lexikální roviny

V jazykovém projevu fotbalového komentátora je lexikální rovina zřejmě tou nejpodstatnější. Nejprve musíme zmínit, že projev fotbalového komentátora je projevem v zásadě nepřipraveným. Je zde kladen důraz na pohotovost.

Je možno konstatovat, že na utkání byl velmi dobře připraven. Šíře jeho slovní zásoby, pohotovost a pestrá aktualizace jsou na vysoké úrovni. Štěpán často používá metafory, můžeme říci až metaforické věty a dále originální opisná pojmenování, srovnání. Součástí jeho projevu jsou i emocionální slova, která více vtahují diváka do děje. Tato slova posléze působí jako typický prvek Štěpánova projevu.

Pro svůj projev Štěpán nevyužívá jen neutrální prostředky, ale i prostředky příznakové, například prvky starší češtiny jako jsou přechodníky, dále sportovní slang a sportovní terminologii. Diváka často upoutal faktografickými informacemi vzdáleně s fotbalovým zápasem souvisejícími. Dále jsme v projevu zaznamenali až encyklopedické znalosti o jednotlivých hráčích. Nechyběly ani (řečnické) otázky, které aktivizují divákovu pozornost.

Štěpán prokázal svoji profesionalitu a originalnost. Svou roli komentátora v lexikální rovině ovládá díky výše zmíněným aspektům na vysoké úrovni.

6.3 Ostatní jazykové roviny - Syntax

6.3.1 Otázky

„Co s tímhle budou Rudí ďáblové dělat? To tedy by mě zajímalo, co s tímhle chtějí Mexičané udělat?, Munier to zvládl? Ne, Witsel to zkusil. Proč ne?, Tak už chápete, proč

po minulém MS, po zápase s Brazílií mu během jedné noci přibylo na twitteru jeden milion fanoušků? “

Štěpán ve svém projevu použil i otázky. Na některé si rovnou odpověděl. Jiné můžeme považovat za řečnické. Každopádně otázky použil proto, aby více vtáhl diváka do děje na hřišti, případně upoutal jeho pozornost. U některých typů těchto otázek se může jednat i o jakousi implicitní výhradu ke hře, tedy i polemiku s divákem.

Bylo pro nás překvapující, že vyslovil odpovědi na vyřčené otázky. V těchto situacích bychom odpovědi neočekávali. Můžeme to považovat za element, který oživí projev, jelikož diváka nepřímou vyzývá ke spolupráci, avšak v otázkách, které bychom mohli označit za řečnické, zazněly odpovědi. Divák poté z těchto odpovědí může být zmaten.

7 Porovnání komentátorů

Od analýz projevů obou komentátorů v jednotlivých jazykových rovinách nyní přistoupíme k porovnání jejich výkonů v jednotlivých rovinách. Důležité je mít na vědomí časový posun mezi oběma projevy a skutečnost, že fotbal se během zmíněné doby velmi zrychlil.

7.1 Porovnání komentátorů ve zvukové rovině

Oba dva komentátoři se dopouštěli krácení vokálů. Činili tak proto, že aktuální situace na hřišti vyžadovala zvýšené tempo řeči, a tak zde místy nevznikal prostor pro správnou ortoepii, přestože krácení vokálů není v souladu s ortoepickou normou. Vyšší frekvenci krácení vokálů jsme shledali u Jiřího Štěpána.

Zajímavé bylo sledovat prodlužování vokálů. Tento jev v nadměrném užívání hodnotíme jako nevhodný. Zde se komentátoři navzájem odlišovali. Štěpán Škorpil se prodlužování téměř nedopustil, zatímco Jiří Štěpán prodlužoval vokály velmi často, a to ve velmi vypjatých emotivních situacích, kdy chtěl diváka více vtáhnout do hry. Nejčastěji prodlužoval jména fotbalistů, kteří se právě ocitli ve veliké šanci. Musíme konstatovat, že to diváka možná více vtáhne do hry, avšak profesionální projev pak působí méně kultivovaně.

Rozdílnost mezi oběma komentátory byla v hlasitosti projevu. Hlasitější komentář divákovi poskytoval Jiří Štěpán. Jeho emotivní prožitek ze zápasu byl evidentní, oproti Škorpilovi, který se vypjatými situacemi nenechal unést.

Ve zvukové rovině jsme u obou slyšeli vokál *u* v číslovkách *sedm* a *osm*. V tomto ohledu se tedy komentátoři neliší.

Dalším vyzorovaným aspektem zvukové roviny bylo vynechávání konsonantů. V případě Jiřího Štěpána šlo o vynechávání souhlásek *j*, *h*, *k*, *v*, což pro něj bylo typické to bylo ve slovech *takle*, *eště* či *dyby*. Toto nemůžeme označit za ortoepicky správné. Štěpán tak činil vcelku často. Oproti němu Štěpán Škorpil se toho nedopustil.

Oba komentátoři se však nevyhnuli nedbalé artikulaci a následné špatné ortoepii. Typicky problematická pro ně byla jména hráčů. Zároveň však musíme podotknout, že ani jeden z komentátorů netrpěl žádnou logopedickou poruchou.

V zápasech se oba komentátoři dopustili nevhodných pauz. Výrazněji pauzy vyzněly u Jiřího Štěpána. Jednotlivé hráče přibližoval složitými souvětími, pak měl problém je spojit. Informace tak působila nekoherentně. Škorpilův projev také vyplnily nevhodné pauzy, avšak nebyly tak dlouhé.

Další výraznou odlišností byly hezitační zvuky. Jiří Štěpán jimi vyplňoval tiché momenty, když nevěděl, jak pokračovat ve své promluvě. Tento prvek můžeme označit jako rušivý a nevhodný. Je velmi pozoruhodné, že Štěpána Škorpila hezitační zvuk nepoužil ani jednou.

Důležitým jevem v rámci zvukové roviny jazykového projevu je výrazná sylabická segmentace. Jiří Štěpán ji využil častokrát. Dle našeho soudu tím chtěl ozvláštnit a zpestřit svůj komentář. Domníváme se, že tohoto prvku použil na ne zcela vhodných místech, jako např. *veliká šance před brankou*. Zde bychom očekávali celistvou informaci. Na základě vysoké četnosti výskytu konstatujeme, že se jedná o Štěpánův typický komentátorský prvek. Pro nadměrné užívání jej v některých případech hodnotíme jako rušivý. Oproti němu Štěpán Škorpil se sylabické segmentace nedopustil ani jednou. Svůj komentář nikterak nemodifikoval, nevyskytly se v něm zásadní rušivé aspekty.

V obou případech si komentátoři vypomáhali artikulační spodobou. Nejčastěji byla upravována dvojice konsonantů *TŠ* na *Č* ve slovech jako *nejvěčí*. Asimilace artikulace není v tomto případě v rozporu s ortoepickou normou. Komentátoři ji využívali pro snadnější a časově méně náročnou ortoepii. Kultivovanost projevu artikulační spodobou neklesá.

7.2 Porovnání komentátorů v lexikální rovině

V obou případech komentátoři využili lexémy, které řadíme do fotbalové terminologie. Zajímavé je Škorpilovo použití slova *libero*. V dnešní době jej slyšíme spíše ve volejbale. Ve fotbalovém utkání nás překvapilo.

V komentování nás oba přesvědčili svou bohatou slovní zásobou. Na projevu Jiřího Štěpána můžeme však dokumentovat silnější vliv angličtiny, a to ve slovech jako *forčeking*, *playmaker*. Škorpilův projev takto výrazné anglicismy neobsahoval. Je to dáno politicko-historickou situací v tehdejší ČSSR. Naše republika byla od západu izolována,

a to se odrazilo i v tehdejších jazykových projevech. Díky anglicismům je náš jazyk více internacionální.

Oba komentátoři využili fotbalové fráze, kterými dávali divákovi najevo, že fotbalu skutečně rozumí a zároveň jich využívají z důvodu časové ekonomie v situacích plných napětí. Zde jsme zásadní rozdíl mezi nimi nezaznamenali.

Komentátoři využívají opisná pojmenování pro neopakovatelnost stejných slov. Jejich cílem je oživení projevu a podrobnější popis komentované situace. V tomto směru shledáváme spíše živějším projev Jiřího Štěpána. Důvodem je jednoznačně větší dostupnost informací, např. díky internetu. V roce 1982 neexistovaly podrobné informace o hráčích, stadionech či klubech. Ve Škorpilově projevu se tato skutečnost odrazila. Jeho opisná pojmenování nebyla tak originální jako u Jiřího Štěpána. Pestrost a originalnost projevu řadíme mezi aspekty, které zvyšují atraktivitu fotbalového utkání.

V zápasech MS 2018 jsme zaslechli specifické jazykové prostředky, mezi které řadíme hodnotící výrazy a přechodníky. Tato slova nás příjemně překvapila, jelikož např. přechodníky jsou považovány spíše za prostředky archaické. Štěpán tedy diváka zajímavě konfrontoval se starší češtinou. Hodnotící výrazy vyslovil ve vhodný okamžik a fakticky informoval o tom, co se na hřišti děje. Divák tento přístup ocenil. Škorpil přechodníky neužíval, ale také využil hodnotící výrazy, které napomáhají lepší orientaci diváka v zápase. Pro zvýšení atraktivity samotného utkání Škorpil využil metafory s náboženskou tematikou.

Jiří Štěpán se ve svém projevu dopustil faktografických nepřesností. Nejčastěji docházelo k záměnám při vyslovování jmen jednotlivých hráčů, za což se okamžitě omluvil. Těchto případů nebylo mnoho, avšak tyto momenty hodnotíme jako rušivé. Škorpil byl v tomto ohledu naprosto přesný. Jména nezaměnil ani v jednom případě.

Vysokou profesionalitu prokázal Jiří Štěpán v použití srovnání. Tento prvek obohatil o historická fakta. Chtěl tím popsat velikou míru vlivu, kterým dnes fotbal disponuje. Jiří Štěpán bezesporu chtěl diváka i pobavit, což se mu podařilo. Jako nástroj pro pobavení Štěpán nepoužíval jen srovnání, ale i metafory z válečného prostředí (*Gripen*). V projevu seznamoval diváka s hráči informacemi, které nesouvisely s výkonem na hřišti. Například zrekapituloval jeho fotbalovou kariéru či prozradil hráčovy koníčky. V zásadě tím nenarušoval to podstatné, co se dělo na hřišti. V těchto případech tedy nešlo jen o holý popis fotbalové události.

Celkově hodnotíme Štěpánovy metafory jako přesně použité a velmi často i vtipné. Pobavení pramení z větší informovanosti Jiřího Štěpána.

Metaforická pojmenování se objevila napříč slovnědruhovým spektrem, což dokládá širokou slovní zásobu komentátora. Takto velkou pestrostí a smyslem pro humor Štěpán Škorpil nedisponoval. Komentování Jiřího Štěpána můžeme jednoznačně označit za emotivnější díky lexémům *Oj, oj*, jimiž vyjadřoval údiv, překvapení. Štěpánovi se podařilo předat emoce divákovi. Komentář Štěpána Škorpila neobsahoval expresivní výrazy a celkový prožitek z tohoto zápasu byl méně emotivní.

8 Závěr

V teoretické části jsme představili jednotlivé funkční styly a poté se podrobněji zaměřili na publicistický styl, sportovní žurnalistiku a její specifičnost. Následovalo představení vybraných fotbalových komentátorů Štěpána Škorpila a Jiřího Štěpána.

Hlavním úkolem této bakalářské práce byla analýza vybraných jazykových rovin projevů fotbalových komentátorů a jejich následná komparace. Oba dva výkony dělilo třicet šest let. Předmětem našeho zájmu byly fonetická a lexikální stránka jazyka a některé další dílčí specifické rysy jejich projevů.

Při analýze fonetické vrstvy jsme došli k závěru, že kvalitnější výkon podal Štěpán Škorpil, jelikož v ortoepii podal téměř bezchybný výkon, jelikož neprodlužoval vokály, nevynechával konsonanty, nedopouštěl se ani dalších odchylek. V jeho projevu jsme se nesečkali s hezitačními zvuky. Svě promluvy příliš nesečktoval a jeho projev byl srozumitelný.

V projevu Jiřího Štěpána jsme našli ortoepické nepřesnosti a odchylky, které bychom mohli označit za rušivé či v rozporu s ortoepickou normou. Celkový projev kvůli nim nebyl tak kultivovaný.

V lexikální rovině byl pro nás originálnější a pestřejší projev Jiřího Štěpána, a to díky výborné faktografické přípravě. Jiří Štěpán prokázal skutečně bohatou slovní zásobu – široké spektrum metafor, dále velký počet synonym, anglicismy, pestrá opisná pojmenování. Všechny tyto vrstvy slovní zásoby výrazně obohacovaly jeho projev. Originalita zvoleného lexika vedla až k pobavení diváka. Jeho projev zároveň obsahoval edukativní prvky z jiných oblastí lidské činnosti. Z lexikálního hlediska užil i zajímavé expresivní výrazy typu *oj*, kterým se snažil emotivně vtáhnout diváka více do dění v zápase.

Štěpán Škorpil nás také přesvědčil o své slovní zásobě, avšak jeho metafory a opisná pojmenování nebyly tak pestré jako u Jiřího Štěpána.

Závěrem tedy musíme konstatovat, že Škorpilův projev byl kvalitnější po stránce zvukové, zatímco Štěpán se nám jevil jako lepší mluvčí, pokud šlo o stránku lexikální.

9 Seznam použitých zdrojů

Literatura

ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 342 s. ISBN 80-86642-00-3.

ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). 282 s. ISBN 80-85866-21-8.

HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995. 74 s. ISBN 80-85827-93-X.

MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. 296 s. ISBN 978-80-247-2979-4.

MLČOCH, M. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. Olomouc : SDV FF UP Olomouc, 2002. 1. vydání. 44 s. ISBN 80-244-0397-8.

Vysokoškolské kvalifikační práce

RAIS, Tomáš. *Jazykové prostředky komunikátů mluvené sportovní žurnalistiky (se zaměřením na televizní přímé přenosy utkání ledního hokeje)*. Olomouc, 2010. 48 s. Bakalářská práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Vedoucí práce Mgr. Miloš Mlčoch, Ph.D.

SMETANOVÁ, Veronika. *Psané texty prostědělovacího funkčního stylu*. České Budějovice, 2010. 107 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí práce Bohumila Junková.

Internetové zdroje

[online]. Copyright © 2019 eStránky.cz [cit. 14.04.2019]. Dostupné z: <http://www.atletikavselijak.estranky.cz/clanky/atleticti-novinari-rozhovor-se-stepanem-skorpilem---cast-1..html>

Magazín Ligy mistrů UEFA — Česká televize. Česká televize [online]. Copyright © [cit. 14.04.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10207454431-magazin-ligy-mistru-uefa/218471291125218/>,

ČT sport – Česká televize. [online]. Copyright © [cit. 14.04.2019]. Dostupné z: <https://sport.ceskatelevize.cz/clanek/fotbal/ms/ms-2014/fotbalovy-maraton-na-ct-nabidne-vsechny-zapasy-i-nove-studio/5bdf5beb0d663b6fe8fc42ad>,

RESPEKT. RESPEKT [online]. Copyright © [cit. 14.04.2019]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/fokus/sranda-musi-bejt-ve-studiu-kamarad-i-na-pazitu>,

EURO 2016: Francie - Albánie — Česká televize. Česká televize [online]. Copyright © [cit. 14.04.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11380245141-me-ve-fotbalu-2016-francie/216471291120015-francie-albanie/>,

Přílohy

Záznamy zápasů z archivu České televize přikládáme na DVD. Vybrané zápasy:

Mexiko – Švédsko – zápas ve skupině MS 2018 v Rusku.

Belgie – Japonsko – osmifinálový zápas MS 2018 v Rusku.

SRN – Itálie – finálový zápas MS 1982 ve Španělsku.